

**LA TERÀPIA BREU
ESTRATÈGICA
AL CENTRE OBERT
I EN L'EDUCACIÓ SOCIAL**

Autora: Ester Nart

Tutor: Carles Serra

Data: 1 de setembre de 2010

LA TERÀPIA BREU ESTRATÈGICA AL CENTRE OBERT I EN L'EDUCACIÓ SOCIAL

Autora: Ester Nart

Tutor: Carles Serra

Data: 1 de setembre de 2010

**Descriptors: Centre Obert; Infants i adolescents;
Teràpia Breu Estratègica; Estratagemes.**

INDEX

1	JUSTIFICACIÓ	4
2	PRESENTACIÓ DE LA TERÀPIA BREU ESTRATÈGICA	7
2.1	EVOLUCIÓ HISTÒRICA DE LA TERÀPIA BREU ESTRATÈGICA	11
2.2	CONCEPTES BÀSICS	23
2.2.1	EL DIÀLEG ESTRATÈGIC	23
2.2.2	SOLUCIONS INTENTADES	29
2.3	L'ART DE LES ESTRATÈGIES	29
2.4	CARACTERÍSTIQUES D'UNA PERSONA ESTRATÈGICA	46
3	EL CENTRE OBERT DEL CENTRE INFANTIL I JUVENIL PARROQUIAL STA. EUGÈNIA	49
3.1	L'ENTITAT I EL C.O. GÜELL	49
3.2	PERFIL DELS USUARIS	51
3.3	METODOLOGIA I FUNCIONAMENT	53
4	TBE AL CENTRE OBERT	73
4.1	L'ADAPTACIÓ DE LA TBE AL CENTRE OBERT	73
4.2	CASOS TREBALLATS	75
5	CONCLUSIONS	93
6	BIBLIOGRAFIA	97

1. JUSTIFICACIÓ

Després de 3 anys amb un treball de pràcticum pendent i amb les ganes de fer altres coses formatives fora del món de l'educació social vaig matricular-me a un màster: LA TERÀPIA BREU ESTRATÈGICA. Era un màster no oficial i vaig poder compartir coneixements amb molts psicòlegs i psiquiatres, però també amb altres educadors socials, mestres, pedagogs i fins i tot infermers i personal sanitari, és a dir professionals que intervenen a diari amb persones amb diferents problemàtiques.

Actualment treballant d'educadora en un centre obert d'adolescents i ocupant el càrrec de cap de servei de la mateixa secció estic assistint a unes jornades de formació amb tot l'equip d'educadors/es del centre obert. Aquestes sessions tenen per objectiu la intervenció estratègica amb infants, adolescents, joves i famílies en l'àmbit de l'educació no formal.

Amb la formació de la que disposo actualment i els diversos casos pràctics que he pogut anar observant al llarg dels dos anys de màster que he cursat i altres cursos als que he assistit arribo a la conclusió que la Teràpia Breu Estratègica és una eina molt útil per al dia a dia de qualsevol educador/a o professional que hagi d'enfrontar-se a diversos problemes de conducta, psicològics, familiars, etc. Una eina que parteix de la base que els problemes que una persona pateix poden solucionar-se estudiant precisament les solucions intentades que es posen en pràctica per evitar el problema i que només serveixen per mantenir-lo i eternitzar-lo.

Els psicoterapeutes i psicòlegs que creuen en la teràpia breu estratègica provoquen el pacient oferint-li únicament 10 sessions de teràpia, deixant d'intervenir si es veu que el sistema no és útil. És sobretot per aquest fet i altres que aniré argumentant al llarg d'aquest treball que crec fermament que la TBE és una eina útil per solucionar i alleugerir situacions comportamentals en un temps breu, ja que sovint els educadors/es

disposen de poc temps per intervenir amb els usuaris, per això ens cal ser estratègics, pràctics i útils en les nostres intervencions.

Amb una base formativa, un coneixement mínim dels subjectes i una gran dosi d'humilitat podem posar en marxa moltes intervencions que a curt, mig o potser llarg plaç ens donaran bons resultats.

- Una base formativa perquè, tot i que la teràpia breu estratègica pot semblar una poció màgica que s'aprèn llegint uns quants llibres, no és fins que comences a practicar i a equivocar-te (per acabar trobant el camí correcte) que no s'entén i s'interioritza l'essència de la seva utilitat.
- Un coneixement mínim dels subjectes perquè nosaltres no som psicòlegs, som educadors socials, que hem d'intervenir a diari amb els nostres nois i noies, per tant no deixarem de veure'ls després de 10 sessions, ni possiblement haurem resolt el problema de base que porta al noi/a a comportar-se d'una manera concreta.
- Una gran dosi d'humilitat perquè, malgrat la gran quantitat d'idees creatives que solem tenir els educadors, moltes vegades nosaltres sols no podem posar remei a tot el que ens trobem. Necessitem saber reconèixer el moment adequat per derivar els subjectes a altres serveis que els puguin ser útils, necessitem saber demanar ajuda quan calgui a persones amb més coneixement, més instruments o simplement més properes als nois i noies, com per exemple les famílies, necessitem un equip educatiu que ens ajudi a caminar en una direcció adequada i que també cregui en el que hem anat aprenent i sobretot necessitem ser propers perquè el vincle que establim amb els nostres nois i noies sigui ferm i per tant una bona via que faciliti el procés de canvi.

Per tant, en aquest treball em proposo exposar una nova línia metodològica que tot i que pot semblar poc pràctica, poc profunda o fins i tot poc educativa sol concloure en resultats òptims, ràpids i duradors al

llarg del temps i de la que crec que pot ser una bona eina pel dia a dia dels educadors/es socials, precisament per la seva ràpida eficàcia que accelera el procés educatiu que desenvolupem quan ens trobem davant d'un usuari, sense deixar de banda la qualitat de la nostra feina.

2. PRESENTACIÓ DE LA TERÀPIA BREU ESTRATÈGICA.

“Alí Babà abans de morir va deixar als seus quatre fills 39 camells d'herència. El testament exposava de quina manera havia de ser distribuïda aquesta herència: al fill gran li tocava la meitat, al segon fill un quart, al tercer una octava part i al més jove de tots una dècima part dels camells. Els quatre germans estaven discutint amb preocupació, perquè no aconseguien posar-se d'acord, ni trobar la fórmula per dividir els camells segons les instruccions del seu pare. Passava per allà un “savi”, que, atret pels crits i la disputa, va intervenir resolent d'aquesta manera casi màgica l'afer. El savi va afegir el seu camell als 39 que tenien els germans d'herència i va començar a dividir, mentre els quatre germans se'l miraven atònits: al més gran li va donar 20 camells, al segon n'hi va donar 10, al tercer 5, i al quart 4. Fets els càlculs, va pujar al camell que sobrava, que va considerar que era el seu i va continuar el seu viatge.”

(Nardone, 2004)

Volia iniciar l'explicació teòrica del que és la TBE amb una breu història que ens mostra el rigor i la màgia que porta implícites una intervenció estratègica i que vaig tenir el privilegi d'escoltar en una de les jornades de formació a les que he assistit.

La vida està plena de situacions problemàtiques, per tothom; cada un de nosaltres afronta aquestes realitats o situacions problemàtiques de la manera que creu més convenient, de la manera que li és més pràctica o segons el que és capaç de realitzar. Precisament aquesta diferència en la resolució dels problemes amb els que ens trobem a la vida pot generar la

continuitat i la perseverança de la situació problemàtica arribant fins i tot a complicar-la encara més i aconseguint que esdevingui un cercle viciós. Les persones, tal i com es demostra en la societat amb freqüència, tenim dificultat en canviar els nostres punts de vista i els nostres esquemes comportamentals, fins i tot quan sabem que aquests són inadequats, és per això que quan una temptativa de solució que no funciona és repetida i reiterada, no només no resol el problema, sinó que el complica, fins arribar a l'esmentat cercle viciós, en l'interior del qual el que es fa per canviar alimenta la persistència del que s'ha de canviar.

L'argument clínic de la intervenció estratègica consisteix que la superació del trastorn requereix la ruptura dels sistema circular entre la persona i la realitat que manté la situació problemàtica. A la pràctica, s'intenta conduir el pacient, mitjançant estratagemes, trampes comportamentals, mentides beneficioses i mètodes suggestius a experimentar alternatives de la realitat patològica en la que es manté. Per tant es converteix en una intervenció breu i focal que s'orienta a l'extinció dels trastorns presentats per la persona i que pretén una reestructuració de les maneres amb què cadascú construeix una realitat i després l'afronta.

El mètode de conducció de la teràpia és divertit, alhora que complex i refinat. El terapeuta, en comptes d'adoctrinar el pacient amb les seves teories psicològiques que acaben provocant que el pacient vegi què és el que aparentment és lògic però que segueixi sent incapaç de realitzar els passos necessaris per arribar-hi, ha d'entrar en la lògica de la persona i utilitzar el seu propi llenguatge i models de representació del món amb la finalitat d'eludir les resistències al canvi.

El que ens interessa descobrir per poder actuar en concordança i per tant de manera efectiva és el següent:

Com la persona i les persones que l'envolten han intentat i segueixen intentant resoldre el problema sense obtenir cap èxit, és a dir les solucions intentades que alimenten el problema.

Com podem canviar aquestes situacions problemàtiques de la manera més ràpida i eficaç possible, és a dir aquelles estratègies que poden conduir-nos a experimentar situacions correctives positives i funcionals.

Les primeres fases de la intervenció estratègica són les més importants, ja que estableixen el vincle entre la persona i el terapeuta i obren noves perspectives a la persona. Per fer-ho s'utilitzen formes de comunicació suggestiva, és a dir, paraules i frases que ens ajuden a guiar, conduir i acompanyar a la persona en els seus pensaments, sentiments i comportaments i que ens permeten esquivar les resistències al canvi i exposar les prescripcions que portaran a la persona a experimentar una modificació real i concreta. Aquestes prescripcions solen ser accions i conductes senzilles i assolibles, i aparentment il·lògiques, però que esdevindran experiències importants per la persona pel que fa a la percepció que té del problema. Si la intervenció funciona, generalment els canvis es produeixen de manera ràpida. Aquests canvis generen un augment progressiu de l'autoestima de la persona i així aconseguim que tornin a creure en els seus recursos personals.

La TBE com s'explicarà al llarg d'aquest treball pot aplicar-se a molts diversos àmbits, no cal ser un psicòleg expert en psicoteràpia per entendre el funcionament de base d'aquesta nova metodologia basada en les lògiques no ordinàries, i tampoc per posar-les en pràctica.

Esmentem alguna de les principals característiques:

- Una idea bàsica es que, encara que els problemes i el patiment humà poden semblar complexos i persistir durant anys, no per això han de requerir solucions així mateix llargues i complicades.

- Quan es parla de problemes psicològics o conductuals, es sol pensar que son necessàries intervencions psicoterapèutiques a llarg termini, la majoria de les vegades imaginades com un llarg i fatigós viatge cap al propi passat i infantesa en busca de la causa del problema.
- És una intervenció breu i concreta, orientada a eliminar els símptomes, d'una banda i a reestructurar la percepció que la persona té de si mateixa, els altres i la resta del món.
- Té la capacitat de produir canvis en temps breus (generalment alguns mesos o poques sessions) inclòs en casos de trastorns molt arrelats i que persisteixen des de fa anys.
- Representa no només un model teòric decididament eficaç per la solució en temps breus de problemes clínics, sinó també una eina aplicable a contextos interpersonals diferents, com socials, educatius, empresarials, etc.
- Dóna importància a conèixer qualsevol tipus de solució fallida ja que dels errors se n'aprèn i d'ells podem obtenir informació molt valuosa.
- La intervenció és de tipus actiu i prescriptiu i ha de produir resultats a partir de les primeres sessions.
- Aquest model situa a la persona, la família, el noi/a, la parella, etc. com a motor principal del seu propi procés de canvi, estimulant i ampliant els seus propis recursos i capacitats personals.

Si la TBE esdevé una eina molt útil en la intervenció amb problemes humans i els educadors/es socials intervenim amb persones amb algun problema, podem concloure que si estem degudament formats i tenim el

suport adequat al nostre abast la TBE és una metodologia adequada a les nostres necessitats.

L'enfoc estratègic no és només un model terapèutic, sinó una guia d'actuació i comprensió sobre com els éssers humans es relacionen amb la realitat, o millor dit, sobre com cada un de nosaltres es relaciona amb ell mateix, amb els altres i amb el món, i sobre com mitjançant aquest procés la persona construeix la realitat que ell mateix controla o pateix.

És per aquest motiu que aquest mètode resulta exitós també en àmbits no clínics, com per exemple l'administratiu i organitzatiu, en el de l'educació, ja sigui formal o no formal i és per això que crec que pot esdevenir una eina útil i pràctica pels educadors/es socials en les seves intervencions diàries.

2.1. L'EVOLUCIÓ HISTÒRICA DE LA TERÀPIA BREU ESTRATÈGICA.

La història de l'estudi dels problemes humans i les seves solucions té una tradició molt antiga, que sorgeix de les primeres formes d'organització social. Hi ha dues corrents fonamentals que s'han desenvolupat per l'estudi dels problemes humans, la primera ha basat l'estudi en una idea de coneixement de les causes per desbloquejar el problema treballant i la segona es basa en la idea que per solucionar els problemes no és indispensable saber les causes, sinó que es necessita saber com funcionen en el moment i en el seu context i intervenir sobre el model de funcionament.

Aquest segon model d'enfocament teòric s'ha desenvolupat al llarg dels anys, tot i que s'ha mantingut ocult, a l'ombra del primer model citat. És des de fa algunes dècades que ha anat trobant vigor, rigor i dignitat científica.

Centrem-nos però en el naixement de la TBE (Witzezeale, JJ i Garcia, T. 1994.) Ens trobem als anys 40, quan Gregory Bateson, un antropòleg d'origen anglès resident a Estats Units, rep un gran finançament per realitzar uns estudis sobre la comunicació en totes les seves formes. Per a realitzar l'estudi, Bateson reuneix un grup variat d'experts compost per filòsofs, antropòlegs, psicòlegs, psiquiatres, lingüistes, etc. L'estudi comprenia diverses modalitats de comunicació: de la comunicació entre homes, a la comunicació entre animals, a la comunicació en estats alterats de consciència fins a la comunicació entre les persones amb problemes mentals. Al llarg de l'estudi Bateson va acabar intuïnt que els problemes humans, en les seves múltiples formes, poden ser el producte directe de les interaccions que cada persona construeix amb la realitat que viu.

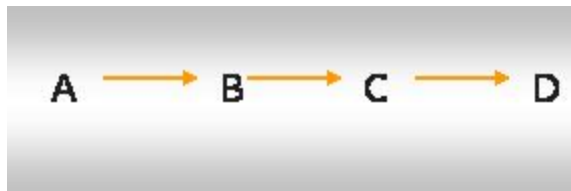
El grup d'investigació es va orientar cap a l'estudi dels problemes humans, en particular als trastorns mentals i de comportament, com a realitats amb un sentit lògic. Van acabar formulant la hipòtesi que els trastorns psicològics eren una realitat que estudiada en el seu context expressava seqüències de comportament que tenien una lògica racional. Sobre la base d'aquesta hipòtesi, els investigadors van començar a estudiar, filmant i visualitzant, les interaccions usals entre els portadors de problemes, les seves famílies i els seus contextos d'interacció, posant de manifest i observant repeticions de comunicació (paradoxes, formes rígides de comunicació,...). Aquestes redundàncies de comunicació van conduir a la formulació de la teoria del doble vincle i a la teoria dels trastorns basats en la comunicació, tal i com deia Watzlawick (de qui parlarem més endavant):

“És possible, estudiant la comunicació, determinar “patologies” de la comunicació i demostrar que produeixen interaccions patològiques. Pot passar que una persona es trobi sotmesa a dues ordres contradictòries

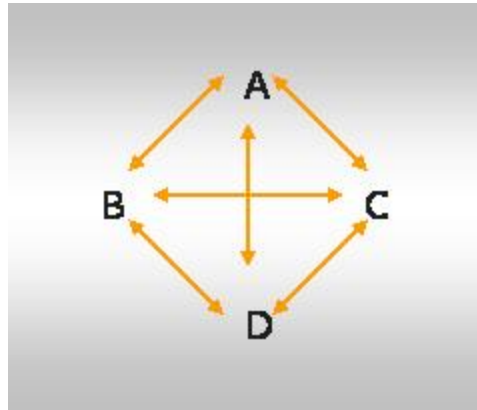
enviades a través del mateix missatge: un missatge paradoxal. Si la persona no pot desfer-se d'aquest doble vincle, la seva resposta serà un comportament interactiu patològic”.

(Watzlawick, 1961)

Aquesta observació va portar a la formulació i la posada a punt d'intervencions terapèutiques que es basaven en el canvi dels models interactius existents entre la persona portadora del problema i el seu context social. Es deixava de banda el pressupòsit de les escoles dominants als anys 50, que mantenien que només la comprensió del passat podria portar a la comprensió i modificació del present, és a dir una causalitat lineal que representariem de la següent manera

i se substituïa per un nou model de causalitat circular, en el que el procés interactiu i comunicatiu assumeix una forma circular mitjançant les recíproques accions entre les variables, en el que a més a més s'entenia que un cop activat aquest procés circular ja no hi havia un principi ni un final, ja que es concebia la persona com un individu que interactua dins d'un sistema de relacions on s'intercanvia informació i on existeix una influència recíproca i que es representen segons aquest esquema:

A partir d'aquests estudis es va concloure que la comunicació esdevenia el vehicle de canvi i també una eina en la construcció de models que ja no es basaven en la tradició habitual d'entendre els problemes, sinó models que esdevenien tècniques de comunicació i accions que eren capaces de fer canviar a la persona portadora del problema i a les persones del seu entorn en el sistema de construcció de “realitat” que mantenia la situació problemàtica.

D'aquesta primera formulació, i ja en els anys 50, es va desenvolupar al MRI (Mental Research Institute) de Palo Alto (Califòrnia), sota la direcció de Donald D. Jackson (psiquiatre amb el que Bateson va comptar pel seu estudi) un nou model de teràpia psicològica pels trastorns psíquics i de comportament: la teràpia sistèmica. Aquesta es basava fonamentalment en la teoria general de sistemes, segons la qual, un sistema és un conjunt d'elements en interacció dinàmica en el qual l'estat de cada element està determinat per l'estat de cada un dels altres elements que el formen, d'aquesta manera un sistema pot ser tancat (quan no intercanvia informació amb el seu entorn) o obert (quan sí que intercanvia informació amb el seu entorn i per tant és modificat i alhora modifica a aquest altre context). Segons aquesta teoria general de sistemes qualsevol canvi en un membre del sistema afectarà als altres, d'aquesta manera es pensa en la “totalitat” i no en la suma dels elements que el formen. Així també es dóna a entendre que un mateix efecte pot respondre a diferents causes, i

que aquest fet es dona perquè hi ha una circularitat permanent i interconnexió entre els membres del sistema.

A aquest grup s'hi uní ja cap als anys 60, Paul Watzlawick, un filòleg i psicòleg d'origen austríac, que va contribuir al desenvolupament d'aquesta formulació innovadora i que va esdevenir l'autor principal del llibre “La teoria de la comunicació humana”. Sobre la base de l'experiència del grup de Bateson i de les investigacions sobre els problemes humans desenvolupades a l'MRI, va formular de manera rigorosa un enfocament de la comunicació humana centrant-se en els seus efectes pragmàtics. En aquest llibre, Paul Watzlawick, ressalta la gran importància de la comunicació des del punt de vista de la formació, persistència i canvi dels problemes humans.

Va ser però al llarg dels anys 60 i 70, quan en el Mental Research Institute, on havia nascut la teràpia sistèmica, que Don D. Jackson, Paul Watzlawick, John Weakland, Richard Fisch i altres van començar a desenvolupar un enfocament que s'orientava a models d'intervenció més elàstics i adaptables a les moltes possibles variables dels problemes humans, i per això es va acabar formant un grup d'investigació per poder enllestir un model d'intervenció sobre els problemes humans que tingués la propietat de produir solucions en el menor temps possible (Brief Therapy Center). L'equip, compost per un terapeuta i un grup d'observació darrera d'un vidre-mirall, col·laborava en la concreció de solucions que s'adaptessin al problema que presentaven els pacients i que fossin capaços de resoldre'l de manera ràpida i definitiva. Per a aquests últims estudis va tenir un pes important el treball realitzat al llarg dels anys 30 per Milton Erickson. Aquest tenia una forma peculiar de resoldre els problemes de tot tipus utilitzant tècniques no ortodoxes. Aquestes es basaven en el fet que cada solució específica havia d'adaptar-se al problema específic. Així conclouien que la solució, per ser eficaç, s'havia d'adaptar a les característiques del problema.

L'estudi atent i sistemàtic de les tècniques estratègiques de Milton Erickson (Procter, H. 2001 i 2003) van portar al grup de Palo Alto a entendre la importància d'aquesta perspectiva, aconseguint d'aquesta manera la formulació d'estratègies de comunicació basades en el "calcat" del llenguatge i les representacions mentals de la persona (adaptar el llenguatge a les imatges de la realitat del pacient, per crear una sintonia òptima relacionada amb el sistema perceptiu-reactiu de la persona). Suposava, doncs, la utilització d'una comunicació suggestiva i persuasiva, com una manipulació terapèutica que ajudaria a desbloquejar el problema, utilitzant la visió del pacient per tal que es crees una sintonia òptima i el mateix pacient suggestionat esdevingués vehicle del seu propi procés de canvi.

Al 1963, Jay Haley publicava la seva primera obra: "Strategies of psychotherapy" on s'utilitzava per primera vegada el terme teràpia breu (Haley, 1980 ed. cast.). El llibre esdevenia el nexa entre els treballs de Milton Erickson, la teràpia breu i la teràpia estratègica i introduïa els següents continguts i que han suposat les bases de la teràpia Breu estratègica:

- Definir un objectiu a la intervenció: la teràpia breu que podia definir-se com una intervenció que consta d'una a vint sessions de tractament, no implica que es faci menys que en una teràpia de llarga durada. La teràpia reu ataca uns símptomes clarament definits.
- Paper actiu del terapeuta: el paper del terapeuta és completament diferent del que és en les teràpies clàssiques, ja que intenta induir canvis des de la primera sessió. Quan està encara en les fases de recollir informació, utilitza ja unes tècniques per preparar el terreny pel canvi. Per tant el procés terapèutic és controlat pel terapeuta, ell és qui ha de controlar la situació.

- Concentració sobre la situació present més que sobre el passat. El recull de dades és completament diferent de la que es realitza en les teràpies clàssiques, ja que el terapeuta el que busca és comprendre les dificultats viscudes actualment. El canvi de mentalitat del terapeuta va en aquest sentit: donat un passat concret d'aquesta persona, quines són les dificultats que es troba en la seva vida actual? No es tracta de negar el dolor que una experiència pot provocar, ni d'esborrar el record, sinó de comprendre les repercussions en la vida quotidiana i actuar en el seu model d'adaptació en el seu entorn social.
- Canvi de comportament més que presa de consciència. L'objectiu no és que el pacient s'adoni de les dificultats o de les causes de les dificultats. L'important és que el pacient pugui comportar-se d'una altra manera, que els símptomes desapareguin, encara que ningú, ni el pacient ni el terapeuta hagin comprès l'origen i la causa dels símptomes. Per tant, no cal una exploració de la infància del pacient.
- Estimular la motivació del pacient. Un dels pilars de l'enfoc terapèutic de Milton Erickson consistia en posar en dubte i posar a prova la motivació dels seus pacients per canviar. Tots els canvis han de comprometre al pacient en una empresa que en la que haurà de cooperar.
- Utilització del llenguatge imperatiu. Segons la tècnica utilitzada en la hipnosis, el terapeuta ha de donar unes consignes que si el pacient les segueix, el portaran directament a experimentar unes conductes noves. Per tant recorrerà a l'ús d'un llenguatge imperatiu, a l'estil de les receptes de cuina. Les ordres han de ser senzilles, fàcils de seguir, adaptades al context del pacient, al seu llenguatge... si es segueixen les consignes, s'obtindran resultats.

- Utilització de tècniques paradoxals. Un altre aspecte de les teràpies estratègiques descobert per Haley era la utilització de les paradoxes com una de les tècniques més efectives per provocar un canvi. Controlar el comportament simptomàtic del pacient estimulant-lo, crear una situació paradoxal que provoqués la reacció del pacient, fos quina fos (ja que després ja es reconduiria) però que impliqués un canvi, ja fos en la visió que tenia el pacient del propi problema, o en com intentava solucionar-lo, o en com el mantenia.

**PRESCRIURE
ACCIONS I TASQUES
DIFERENTS**

A partir d'aquest moment, els investigadors van començar a utilitzar aquestes tècniques de comunicació veient de seguida la gran utilitat i eficàcia del recurs, sobretot en el punt en que s'arribava al moment de prescriure a les persones que realitzessin accions i tasques completament diferents a les que havien fet fins llavors. Cal ampliar en aquest punt la idea que havíem esmentat en el primer capítol de presentació de la TBE. Qualsevol sistema, per petit que sigui, es resisteix al canvi de l'equilibri que té, encara que aquest equilibri sigui disfuncional i per tant el sistema també ho sigui. Així doncs, hem de tenir en compte que qualsevol intervenció que es vulgui realitzar per canviar algun aspecte d'aquests sistema, toparà de seguida amb aquesta resistència al canvi. I és d'aquest supòsit d'on deriva la idea de que per canviar ràpidament l'equilibri d'un sistema disfuncional s'hagi d'actuar de manera que el mateix sistema no ho noti i/o aprofitant el seu desconeixement. És per aquest motiu que els propis autors de l'estudi posteriorment li van posar de nom la metàfora utilitzada pels xinesos "surcar el mar sin que el cielo lo sepa", és a dir, aconseguir situacions que portin el canvi sense que les persones implicades s'adonin de que s'estan encaminant a aquest canvi i per tant no posin en marxa els

**SITUACIONS QUE PORTIN
AL CANVI PERÒ QUE NO
DESENCADENIN
RESISTÈNCIES.**

mecanismes que tots/es tenim i que hem anomenat anteriorment com a resistències al canvi.

Aquesta idea es pot comparar a la teoria de les catàstrofes i “l'efecte papallona”, el més petit canvi produït a l'interior d'un sistema complex genera una serie de reaccions en cadena que condueixen a modificar l'equilibri general.

A l'any 1974, l'aplicació experimental d'aquest model en 97 casos de patologia psíquica i conductual va demostrar que en més del 70% dels casos la solució completa del problema s'havia aconseguit amb una mitjana de 7 sessions.

Encara, però, hi va haver un pas més en tot l'estudi que va acabar de donar importància i coherència a tot el treball realitzat fins aquell moment. El grup d'experts es va adonar que els problemes es mantien no tant per les interaccions familiars o amb el context, sinó per les solucions intentades que les persones posaven en marxa per resoldre la situació. S'arribava a la idea de que la formació i la persistència dels problemes era directament proporcional a allò que les persones han intentat fer per solucionar-los. Solucions que es mantenen i s'intensifiquen fins i tot davant l'evidència de la seva ineficàcia, de manera que es converteixen en la font principal d'alimentació del problema que volen solucionar.

En aquest moment es passava a entendre que els estudis ja no es basaven en el perquè del problema sinó en el com funcionen, és a dir, com es manté, i com es pot resoldre trencant les seqüències que el mantenen. Aquesta reflexió també deixava de donar tanta importància al sistema familiar com a responsable del manteniment del problema i del sistema patològic que alimentava la situació problemàtica. Per tant s'iniciava un camí en paral·lel a la teràpia sistèmica.

Resumint doncs, ens trobàvem ja en el punt en què s'estudiava els problemes per la seva manera de mantenir-se i d'intentar resoldre,

PRIMER ES CANVIA LA REALITAT. DESPRÉS ES CONSCIENCIA A LA PERSONA.

utilitzant un llenguatge persuasiu i suggestiu per induir de manera dissimulada a que la persona realitzés una petita tasca que produís l'efecte papallona de manera inconscient i un cop desbloquejat el sistema patològic descobrir el secret per tal de que el pacient descobrís que seguia tenint les capacitats de fer quelcom que fins ara creia impossible o veia inabastable. Primer es canvia la realitat concreta que la persona experimenta i després de que s'hagi produït el canvi, només si s'ha produït, es passa a la conscienciació del pacient i al reconeixement de les seves capacitats.

En aquesta època Paul Watzlawick inicià els seus estudis sobre el procés de canvi, i les influències de Milton Erickson, Haley i Weakland el van portar a iniciar una línia de treball que començava a separar-se de la teràpia sistèmica familiar (fins aleshores totes les investigacions s'havien realitzat sota el paraigua de la teoria de la Teràpia sistèmica) i que va acabar en la creació del Centre de Teràpia Breu. Aquest grup es va dedicar a estudiar les sessions terapèutiques que es realitzaven amb pacients reals de les que extreien conclusions en les formes de comunicació i en les tècniques d'intervenció. D'aquests estudis van sorgir la utilitat de les prescripcions paradoxals, l'anàlisi de les solucions intentades com a punt de partida del canvi, les intervencions estratègiques, etc.

Des dels anys 40, quan s'inicià l'estudi de Gregory Bateson, fins ara, ha plogut molt. Paul Watzlawick va seguir estudiant molts anys més les tècniques de comunicació, la utilitat de les paraules, les possibilitats de canvi que ens oferien els elements quotidians, l'eficàcia de les paradoxes, l'eficàcia del diàleg estratègic, etc. i va ser també un dels principals referents i professors de Giorgio Nardone. Va deixar escrites 18 obres, va

ser, entre d'altres, l'impulsor de l'Escola de Milà de Teràpia Sistèmica i el co-fundador del Centre de Teràpia estratègica d'Arezzo, i resumint és un dels progenitors de la TBE actual, ja que fou el professor directe de Giorgio Nardone, considerat com el representant més important dels investigadors i estudiosos de l'Escola de Palo Alto. Internacionalment està reconegut com un dels terapeutes més creatius i rigorosos gràcies als seus nombrosos, innovadors i eficaços treballs sobre Models de Teràpia Breu i Problem Solving Estratègic. Actualment és el principal referent de la metodologia estratègica i el principal propulsor dels estudis evolutius.

Aquests estudis evolutius en les últimes dècades han anat donant els seus fruits; així per exemple s'han estat creant protocols d'intervenció que suposin una seqüència planificada de procediments tècnics i la propietat d'adaptar-se i corregir-se sobre la base de l'evolució de la intervenció. Aquests lògicament, tot i tenir seqüències prefixades han de modificar-se segons la interacció que es tingui amb el pacient i/o persona amb la que es vol intervenir. Com en una partida d'escacs, que és el mateix joc sempre, però cada partida varia segons les característiques dels jugadors i les seves interaccions.

MANUAL DE
SEQÜÈNCIES
PREFIXADES QUE ES
MODIFIQUEN SEGONS
LA INTERACCIÓ AMB LA
PERSONA.

També és important remarcar que aquests estudis han donat algunes conclusions útils per a aquest treball ja que s'ha constatat que aquest model d'intervenció no és només específicament clínic, i per tant ha trobat aplicacions molt útils i eficaces en diversos contextos, com per exemple, les relacions empresarials, les intervencions en àmbits esportius, intervencions de caire més preventiu psicosocialment, fins a contextos educatius formals i no formals.

“ La màgia d'aquesta tècnica és precisament, que a mesura que anem practicant anem agafant l'hàbit i la

capacitat de formular preguntes més eficaces, de manera que coneixem el problema més ràpidament i en conseqüència el canvi també. Quan ens trobem davant d'una persona que ens demana ajuda, però no tenim ni la més mínima idea del seu funcionament mental, la gràcia és precisament convertir-nos en aprenents, per facilitar que les nostres preguntes simples, igualment estratègiques, ens guiïn a contemplar aspectes que la persona que està immersa en el problema ja no es capaç de veure, és un procés de descobriment conjunt pel qual descobrint es canvia i canviant es descobreix. Per tant, l'art del diàleg estratègic no s'aplica només en la teràpia sinó en qualsevol situació humana, en qualsevol negociació. I és molt més eficaç que qualsevol altra modalitat de persuasió, perquè transforma una relació possiblement simètrica en una relació complementària; perquè en comptes de tractar-se d'un que guia i un que segueix, sembla que anem agafats de la mà i la persona a la que persuadim té la il·lusió de que és ella la que estira el carro. I aquest és el motiu pel qual crec que aquest instrument és realment potent.”

Nardone, 2002. Master 3 de TBE. Mecanografiat.

Després d'aquesta transcripció volem emfatitzar en les últimes paraules de la sessió, ja que se'ns ofereix la tècnica per utilitzar-la en qualsevol situació humana, i precisament la tasca de l'educador social recau en les situacions humanes.

2.2. CONCEPTES BÀSICS

En aquest apartat volem introduir alguns dels conceptes de base de la Teràpia breu estratègica, que esdevenen les diferents tècniques d'intervenció. Són la base i els elements i parts de les sessions terapèutiques estratègiques, per tant són també l'inici del canvi. Cal aprendre quina és l'essència i quin és el funcionament, i per fer-ho no cal ser psicòleg ni psiquiatre, qualsevol persona pot entendre com funcionen i com es posen en pràctica. És com la tècnica del futbol, es pot estudiar i conèixer-la perfectament, però només posant-la en pràctica aprendràs a utilitzar-la correctament. O com una recepta de cuina, pots llegir-la i aprendre-la, però caldrà posar-se el davantal per saber fer-la i si a més a més vols millorar-la caldrà repetir-la i practicar-la.

Hi ha una tècnica, entesa com a tal, molt clara, que és el diàleg estratègic i les seves parts, desenvolupades de manera seqüencial, però adaptables sempre en format i temporalitat a les característiques de la persona que ens presenta el problema. I hi ha un concepte, el de solució intentada que ens interessa conèixer i treballar i que aconseguim reconèixer gràcies al procés inicial d'entrevista mitjançant el diàleg estratègic. Aquest concepte de solució o solucions intentades ens dona la informació referent a la persistència i manteniment del problema i per tant la informació necessària per poder posar en pràctica una intervenció posterior que generarà el canvi.

2.2.1. EL DIÀLEG ESTRATÈGIC

Com a introducció volem comentar que el diàleg estratègic tal i com s'utilitza en la TBE no és res més que les parts de la seva estructura, que enumerem i expliquem a continuació. Aquesta estructura és teòricament una mica complicada, però en la seva realització pràctica és força senzilla, de fet, si no fos així no seria una eina eficaç.

Tot i que en teràpia s'utilitza sobretot com a entrevista (és una conversa mantinguda entre el professional i la persona portadora del problema. La dirigeix el professional i se l'anomena diàleg estratègic perquè no pretén ser res més que una estratègia per conèixer de manera eficaç el problema que ens presenten), també és molt útil com a procés comunicatiu, ja que permet treballar des de molts nivells. Es treballa sobre la percepció que és té de la situació, es treballa sobre la relació emocional que hi ha entre la persona que té el problema i la persona que vol ajudar-la, es treballa sobre les expectatives, sobre les solucions intentades i sobre els seus comportaments. És per aquest motiu que és un instrument eficaç i útil per promoure els canvis, desbloquejar situacions i aconseguir efectes ràpids i adequats, tan en una situació de teràpia clínica com en un procés educatiu diari en els que pot trobar-se un educador social.

Veiem a continuació les parts del diàleg estratègic (tal i com hem dit solen ser seqüencials, però adaptables a les necessitats concretes de la situació en la que intervenim, és recomanable utilitzar-les totes, això si, es pot variar el grau, però totes afegiran un plus de coneixement i vincle amb la persona portadora del problema) (Nardone, G. Salvini, A. 2006):

– *Les preguntes amb il·lusió d'alternativa*

“La majoria dels problemes no deriven de les respostes que ens donem, sinó de les preguntes que ens fem”.

(Kant, 1788)

Cada un de nosaltres, sotmès a preguntes concretes referides als nostres propis problemes podem arribar a conèixer noves maneres de solució. Responen a preguntes que ens indueixin a assumir noves perspectives, podrem descobrir noves solucions eficaces que fins aleshores no veiem.

Per tant si quan emprem la TBE formulem preguntes estratègiques encarades a proporcionar alternatives en direcció als objectius fixats

encaminarem a la persona portadora del problema a terrenys desconeguts fins aleshores. L'objectiu principal és conduir a la persona a que surti de la seva trampa mental fent-lo sentir noves sensacions en relació a la seva manera de sentir i reaccionar davant el problema.

Les preguntes amb il·lusió d'alternativa s'estructuren amb dues possibilitats oposades, davant les quals la persona ha d'escollir a quina de les dues s'adapta més el seu cas. Amb una sèrie de preguntes, com un embut, fem que la persona vagi passant per les seves respostes fins a arribar al punt clau, quan ell/a sent que necessita canviar el que s'està fent fins ara davant el problema.

Iniciem el procés amb preguntes generals, que després en un procés d'espiral es van estrenyent i estructurant entorn a les particularitats de la situació; preguntes que creen respostes i respostes que permeten la construcció de les següents preguntes fins que es comencen a posar en evidència els punts crítics, alhora que descobrim com està construïda la realitat que la persona crea i pateix i generem el punt de suport per iniciar la voluntat de canvi.

Veiem alguns exemples.

- Quan et trobes en una situació complicada demanes ajuda o intentes solucionar-ho tot sol?
- Quan et baralles amb un noi/a, company/a, i l'insultes et sents millor o pitjor? I al cap d'una estona?
- I després, quan ha passat una estona i la mestra et renya et sents millor o pitjor?
- Quan et trobes en un conflicte marxes corrent per evitar-lo o t'hi enfrontes?

- Les paràfrasis reestructurants

Les paràfrasis esdevenen el pas següent a les seqüències de preguntes amb il·lusió d'alternativa. S'utilitzen les respostes per formular una definició del problema que verificarà que la comprensió està sent correcta. No es proposa cap valoració ni interpretació, més aviat, d'una manera humil, es demana una verificació del propi procés de comprensió del funcionament del problema.

Parafraçant les últimes respostes a les preguntes estratègiques donem a la persona la sensació de que el respectem i no l'obliguem, ja que la persona que intenta ajudar-lo li demana que li confirmi una valoració en comptes de proposar sentències. Això crea immediatament un clima de relació col·laboradora.

Per tant, tal i com es pot notar, hi ha una relació molt estreta entre les preguntes amb il·lusió d'alternativa i les paràfrasis, ja que en el moment en que demanem una confirmació induïm a la reestructuració de la percepció i de la reacció que fins ara hi havia davant el problema.

Per exemple:

- Corregeix-me si m'equivoco, però pel que estàs responent entenc que....
- Així doncs, si ho he entès bé, i si no ho he entès si us plau digam'ho, el problema és que....

- Evocar sensacions

Dialogar de manera estratègica significa induir canvis en l'interlocutor mitjançant allò que li fem sentir; per tant, el recurs del llenguatge evocatiu i evocar sensacions es converteix en essencial. La idea d'aquesta part de l'estructura del diàleg estratègic és aconseguir evocar sensacions

que provoquin un rebuig a la situació, una idea que remogui els sentiments i les sensacions, aquest rebuig pot passar per sentir llàstima de nosaltres mateixos, sentir vergonya, sentir por, sentir fastig, etc.

Totes les formes poètiques i retòriques es poden utilitzar per aconseguir aquesta fita, l'important és que la formulació comunicativa provoqui en la persona l'efecte evocador planificat i útil per les finalitats prefixades en el diàleg. És igual que utilitzem un aforisme, una metàfora, una anècdota, un exemple concret, una cita poètica, una narració, una argumentació o un contrasentit, la qüestió és que ha d'evocar sensacions que activin l'efecte emocional idoni per aconseguir un canvi.

Per dur a terme aquesta tècnica de manera eficaç cal un entrenament i un exercici prolongat de la retòrica, del recitat i sobretot de la capacitat de captació per poder enginyar una metàfora que realment calci en la situació. Sinó és així, si la sensació que aconseguim evocar no s'adequa al problema que ens estan exposant, no només serà ineficaç la feina, sinó contraproduent, ja que podem arribar a donar la sensació de que no estem comprenent de manera adequada com està la situació realment.

Per exemple:

- Una persona que té por d'alguna cosa i per tant aquesta por la fa patir i aquest patiment la fa evitar per protegir-se, i aquest evitar la porta a aïllar-se i a no ser capaç de sortir del cercle viciós en el que s'ha posat, podríem dir-li: com aquell que presoner en una cel·la fosca puja desesperadament per la paret per agafar la petita llum que entra per una escletxa, quan si travessés la foscor, al fons de l'habitació trobaria la porta oberta.

- **Resumir per redefinir**

Un cop acabada la fase de buscar i descobrir o d'inducció de noves perspectives, s'ha de continuar resumint per emmarcar-ho tot. Aquest resum, que serà una seqüència articulada de les respostes de la persona, tendeix a redefinir de manera concloent els descobriments que hem fet de manera conjunta respecte al problema presentat, a la seva persistència i sobretot a les solucions. Aquesta fase consolida i incrementa tots els efectes produïts anteriorment fent-los caminar directament cap al canvi.

Partint de la base que sempre tendim a reconèixer abans que conèixer, donar un marc conegut a allò desconegut ens tranquil·litza. Per aquesta raó, fent un bon resum de la situació donarem una sensació de tranquil·litat i provocarem que la persona no tingui tanta por d'enfrontar-se i aventurar-se en un camí desconegut, ja que veurà i creurà que hi ha una aparent sensació de control de la situació.

- **Prescriure com a descobriment conjunt**

Al final d'aquest procés de diàleg estratègic, que ens permet conèixer el problema, conèixer la persona, conèixer el seu sistema de percepció i assumció de la realitat que s'ha construït i que ara pateix, ens podem encaminar a pactar els passos que cal fer a partir d'ara per començar a generar el canvi petit i mínim que provocarà una reacció en cadena d'altres canvis que ens conduiran a la resolució del problema en un temps més o menys breu. Es conclou l'entrevista donant unes pautes d'actuació que caldrà realitzar en un termini fixat de temps, el pausat, detallat i minuciós camí que haurem fet mitjançant el diàleg estratègic ens permetrà que les prescripcions es converteixin no només en prescripcions acceptades sinó que fins i tot en inevitables.

2.2.2. SOLUCIONS INTENTADES

S'entén per solució intentada totes aquelles actuacions, gestos, actes i moviments que una persona posa en marxa per resoldre un problema i que en comptes de solucionar-lo l'acaben mantenint. En la teràpia breu estratègica, conèixer i identificar les solucions intentades ens permet conèixer el funcionament del sistema perceptiu-reactiu de la persona, així com també totes les maniobres que no cal repetir i que cal bloquejar immediatament. També ens donen una idea molt més detallada del funcionament del problema.

Mitjançant el diàleg estratègic arribarem a conèixer aquestes solucions intentades i per tant ens serà més fàcil posar en marxa un procés de canvi que no generi resistències i que eviti precisament la realització de tot allà que ja s'ha intentat i no ha produït cap canvi.

2.3. L'ART DE LES ESTRATÈGIES.

En aquest apartat volem donar alguns exemples de les estratègies elaborades i posades en pràctica per l'equip de psicòlegs i psicoterapeutes del centre de teràpia breu estratègica d'Arezzo i que s'han compilat en un llibre anomenat "El arte de la estratagema". Cada una de les estratègies presentades l'acompanyo d'un exemple real o fictici que ens podríem trobar en l'atenció directa en el centre obert. Aquestes estratègies, volen representar una guia d'actuació senzilla i ràpida per qualsevol persona que treballa amb problemes humans. La conclusió final, és que la teràpia breu i les seves estratagemes són una pura qüestió pràctica, no són unes receptes que cal copiar, sinó uns principis que amb la pràctica en intervencions directes es converteixen en eixos metodològics eficaços.

Dels estudis de la comunicació humana, de la teoria del doble vincle, de la teoria del diàleg estratègic, de l'anàlisi sistemàtic de moltes

intervencions terapèutiques, de la resolució de conflictes, de la teoria sistèmica, de la teràpia sistèmica familiar, de l'hipnosis de Milton Erickson, de l'antic art de l'estratagema i de tota la història que hem anat explicant fins aquí, sorgeixen aquestes tècniques i estratègies que ens serveixen per entendre de manera ràpida i per resoldre de manera efectiva les situacions que ens podem trobar en el dia a dia com a educadors socials. Aquesta és la conclusió pràctica i estratègica de tot el que s'ha vist i s'ha dit fins ara.*

Veiem a continuació doncs, les estratègies i les seves aplicacions en el dia a dia.*

PUNT DE PARTIDA: cavalcar el propi tigre

Aquesta frase ens serveix de punt de partida com a imatge metafòrica de voler fer alguna cosa aparentment impossible. No obstant, si ens alliberem de la presó de la lògica ordinària, del sentit comú i de la racionalitat podrem aconseguir cavalcar el tigre, aquest propi tigre que tenim dins i que sovint ens espanta, ens limita i ens fa creure que hi ha coses impossibles, per tant, és important no oblidar-nos de que sempre hi ha una solució aparentment senzilla per resoldre problemes complicats. Cal recordar en tot moment que sempre hi ha una manera d'enfrontar-los, i que a vegades és tan fàcil i simple que ens sembla irreal, tant irreal com pensar en cavalcar un tigre. No és una estratègia en si, sinó una idea metafòrica per endinsar-nos en les possibilitats de les nostres idees.

NAVEGAR PEL MAR SENSE QUE EL CEL HO SÀPIGA

Es basa en fer alguna cosa sense que la nostra acció sigui advertida, aquest detall ens permet evitar les resistències al canvi que estem

* Traducció, adaptació i ampliació de “El arte de la estratagema” de Giorgio Nardone

buscant. La gràcia és precisament distreure la seva atenció sobre allò que és realment important per posar-la sobre una cosa aparentment inofensiva però que en canvi donarà resultats importants. Les suggestions indirectes funcionen millor que les directes.

Exemple del centre obert: (d'una situació real al centre obert) en un viatge que vam fer amb alguns nois del centre obert a Sardenya per una activitat esportiva organitzada pel centre salesià d'un barri de la ciutat de Sassari, estàvem allotjats en una mena d'alberg, on dormíem i hi fèiem tots els àpats. En un dels primers dinars que vam fer, l'acompanyament del segon plat era "melanzana", albergínia. Els nois pensant-se que eren patates van fer-ne una cullerada, descobrint el gust complicat que tenia aquell acompanyament. Com que només feia una dia que érem allà, les educadores acompanyants vam creure que no era adequat que comencéssim a deixar menjar al plat i a mostrar conductes poc agràides, així que vam organitzar un concurs de ganyotes. No va quedar res al plat, ja que sense adonar-se'n els nois i les noies s'omplien la boca d'allò que feia uns moments haguessin llençat a les escombraries directament.

MENTIR DIENT LA VERITAT

Aquesta estratègia es basa en la tendència que tenim d'acostumar-nos a un hàbit i a practicar un excés de raonament. Acostumar-nos a un estimul fa que la nostra capacitat de reacció i nivell d'atenció sobre aquest disminueixi. Es tracta d'utilitzar la força del nostre interlocutor per neutralitzar precisament el seu "atac".

Exemple del centre obert: un exemple concret del cas d'un noi que en les assemblees i en les reunions conjuntes generals de tots els nois i noies i els educadors/es, per fer-se l'heroi i fer riure als seus companys/es, anava replicant a cada paraula que exposava l'educador/a que parlava, discutint i ridiculitzant l'acció dels educadors/es. En una de les reunions,

vam planejar que en la següent assemblea, quan el noi comencés a fer el seu espectacle, paràriem la nostra exposició i el que estigués parlant en aquell moment diria les següents paraules: - Crec, que no només no estàs sent poc graciós, sinó que fins i tot, les teves paraules ens ajuden a nosaltres a ser més bons educadors/es, per tant si us plau, a part de demanar-te que segueixis fent-ho, t'aplaudim (vam aplaudir) i et demanem que per la pròxima assemblea, si us plau, et preparis comentaris més graciosos. El noi acostumat a altres reaccions va quedar completament desconcertat, igual que la resta del grup, amb la seva força, vam neutralitzar el seu atac, vam dir amb una veritat, una mentida que ens va netejar el camí.

Lògicament no va saber dir cap més paraula en aquella assemblea, ni tampoc en la següent. Veurem com avança en el temps aquesta mesura.

SORTIR MÉS TARD PER ARRIBAR ABANS

L'estratègia que presentem es basa en la idea de que no hem d'actuar mai primers, hem d'esperar, pacientment, l'actuació del nostre interlocutor, per sorprendre'l amb una cotra-actuació, d'aquesta manera, nosaltres podem descobrir la lògica de la seva actuació i no oferim cap tipus d'avantatge de coneixement a l'altra persona. En cas que no hi hagi més remei que començar nosaltres mateixos la conversa és recomanable iniciar-la amb unes preguntes, això a part de fer-lo sentir el centre d'atenció farà que vagi descobrint els seus arguments per tal de facilitar-nos el coneixement del funcionament del seu sistema perceptiu-reactiu, d'aquesta manera evitarem discussions i fàcilment podrem portar-lo al nostre terreny i assolir els canvis que nosaltres busquem.

En el cas del centre obert podríem posar varis exemples, però potser una de les situacions que més em crida l'atenció, és quan les noies

musulmanes utilitzen criteris de la seva religió per justificar i argumentar que puguin o no puguin fer coses que no els venen de gust o per jutjar als altres companys i companyes quan aquests realitzen coses que elles no poden fer. Fa dos cursos que assisteix al centre obert una noia, que per les seves característiques familiars i culturals es veu i se sent molt pressionada pel seu entorn a comportar-se i a actuar estrictament com una noia musulmana. Contínuament es posa amb les seves companyes pel fet que no es posen el mocador, que van vestides amb samarretes massa escotades, que ballen de manera provocadora etc. Curiosament, aquesta noia, va ser una de les escollides per viatjar amb nosaltres a Sardenya, fet que ara mateix ens serveix d'ajuda per resoldre molts conflictes. La noia tan bon punt va pujar a l'avió, es va treure el mocador del cap, i va estar tots els dies de l'estada a Sassari vestint amb robes i vestits més aviat provocadors, es maquillava, ballava i actuava igual que una noia adolescent occidental. Aquest detall, que lògicament només saben els nois i les noies que van assistir al viatge, ens serveixen per calmar els seus radicalismes. D'aquesta manera sortim més tard per arribar abans, ens agafem a les seves accions per desarmar els seus atacs, que en el fons són simplement per una qüestió d'enveja.

ENTERBOLIR L'AIGUA PERQUÈ FLOTIN ELS PEIXOS.

Igual que els peixos es perden en les aigües enterbolides, els humans en perdem en el desordre i la confusió, perdent els nostres punts de referència. I precisament, igual que els peixos que busquen la llum sortint a nedar arran de la superfície, els humans acudeixen allà on creuen que trobaran explicacions que endrecin la situació de confusió i desordre. Sovint, però, surten del foc per caure a les brases, sobretot quan la confusió i el desordre es creen expressament per portar-los a perdre el

control. Aquesta tècnica té alguns punts en comú amb la tècnica de mentir dient la veritat.

En el cas del centre obert, ens serveix un exemple, posat en pràctica des de fa poc temps a la secció del casalet (els nens i nenes de 6 a 9 anys). Un nen, acostumat a molestar sempre i contínuament als altres i acostumat també a que el renyin i el castiguin, és completament desconcertat quan, en un dels seus episodis habituals de molestar als altres nens i nenes, l'educador se li acosta i mentre li dóna un caramel li diu: - Té, t'ho mereixes perquè ets sempre tan constant. El nen la primera vegada no sabia si posar-se a plorar o marxar corrent, el cas és que va parar de cop, va deixar de molestar a l'altre i se'n va anar a jugar amb uns altres de manera completament normal. L'endemà, en un moment d'oblit el nen va tornar a buscar una víctima per començar a molestar-lo, l'altre nen no va haver ni de queixar-se una sola vegada que l'educador va tornar a donar-li un caramel. El nen que molestava es va enfadar i se'n va anar a jugar de nou, de manera normalitzada. Actualment el nen ha deixat de molestar als altres companys/es, participa de manera activa i ordenada en les activitats, quan a vegades se li oblida la situació, l'educador es posa la mà a la butxaca i el nen molt enfadat se'n va a un lloc tranquil, on passa desapercbut. Abans, tot i que rebia moltes més atencions, eren negatives, en forma de càstigs, crits i avisos, i no li donaven les mateixes sensacions que les actuals. No vol sentir la indiferència dels educadors després de que li donin un caramel, quan abans els tenia tota la tarda al darrera intentant que el nen no molestés. Poc a poc anirà descobrint que els educadors/es li fan cas també quan es porta bé i que per tant pot cridar l'atenció d'altres maneres en clau positiva.

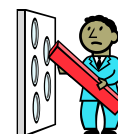

SI VOLS REDREÇAR ALGUNA COSA, PRIMER APRÈN A TORÇAR-LA

Un dels errors més freqüents dels homes i les dones és que ens esforcem incansablement per trobar solucions noves i creatives a problemes que mai aconseguim resoldre. Però és precisament l'esforç que fem per inventar solucions que ens bloqueja la creativitat. Per altra banda ja fa molts anys que com s'utilitza com a estratègia l'acció d'orientar el pensament en la direcció contrària a la desitjada, per tal de que el nostre cap pugui obrir nous escenaris en el sentit oposat, és a dir en el que realment busquem. Aquesta estratègia es basa en complicar el problema que volem resoldre, o empitjorar la situació que volem millorar. Sobretot però analitzarem les coses que s'han d'evitar per tal d'obrir camí cap a les possibilitats contraproductives que ens faran veure la realitat des d'altres perspectives. És a dir, a través d'un camí indirecte obro nous recorreguts, impossibles de conquerir directament.

Un exemple del centre obert: a la secció dels mitjans hi ha un nen que per voler ser sempre el millor es dedica a observar tot allò que fan altres malament i anar-ho a dir als educadors/es. Després de diversos intents frustrats d'aplicar solucions que no només no solucionaven el problema sinó que començaven a obsessionar als educadors/es pel problema del nen i a cansar-los davant d'aquesta actitud, se'ns va acudir precisament el fet de retorçar més la situació per tal de solucionar-la. Vam demanar al nen que deixés de jugar en les activitats lliures per poder fixar-se més i millor en tot el que els seus companys/es feien malament, calia que a cada activitat estigués molt pendent dels altres per poder ajudar-nos a controlar tot el que se'ns escapava de les mans. Fins i tot quan en algun moment el nen semblava estar jugant entretingudament sense fixar-s'hi l'apartàvem del joc per recordar-li quina era la seva tasca. Al cap de pocs dies el nen va començar a demanar-nos que el deixéssim jugar tranquil,

que estava cansat de fixar-se en tot el que feien els altres. Vam retorçar tant la situació que al final es va redreçar sola.

CIRCULAR CONTRA LINEAL, LINEAL CONTRA CIRCULAR

Aquesta estratègia té una base sòlida en algunes aplicacions físiques i tecnològiques del nostre dia a dia. Oposar un moviment circular a una forma lineal fa possible quelcom que era considerat impossible. Totes les grans obres d'enginyeria i arquitectura de l'antiguitat no existirien sense l'aplicació pràctica d'aquest principi. Els blocs enormes de pedra es feien rodar sobre troncs; la invenció de la roda i la politja ha permès aprofitar la mateixa estratègia, tractar una força lineal amb un moviment circular. En les intervencions quotidianes amb els nostres interlocutors, destinataris o pacients, aquesta estratègia es basa en aprofitar el principi de complementarietat i no el d'oposició. L'alternança de dur i tou, ple i buit, evident i amagat és la complementarietat que provoca l'equilibri de les coses. Per tant per exemple en la comunicació hem de desmuntar la serietat del nostre interlocutor amb els somriures i els somriures amb la serietat. O, un altre exemple, una persona humil i amb poca empenta es veurà empès per una persona ràpida i provocadora. Es tracta senzillament de sintonitzar amb el canal complementari al del nostre interlocutor creant així una dinàmica de relació en la que la seva posició es converteixi en emocionalment insostenible.

Exemple del centre obert: podríem exposar moltes situacions en les que els educadors/es podem posar-nos en situació de complementarietat, les més evidents i que donen més resultat són per exemple les que utilitzem en les reunions generals, quan tots els nois i noies es posen a parlar i a comentar sense deixar seguir la nostra exposició, ens apropem a el noi que tenim més aprop i li seguim explicant a ell amb un to de veu més baix, de seguida els del costat volen escoltar-ho fent callar als altres, que

s'adonen del que està passant i també volen escoltar. Sintonomitzem en un canal complementari, deixant el sistema habitual de fer callar els nois amb crits i que no obtenia resultats, basat en baixar la veu per provocar l'escolta atenta del grup.

MATAR A LA SERP AMB EL SEU VERÍ

Per explicar aquesta estratègia ens basarem en una història astuta de la història de l'antiga Grècia.

“Filip II, pare d'Alexandre el Gran, aconsellat per Aristòtil, va prohibir-li al seu fill que veiés a la guapíssima Fílides, dona de costums fàcils segons les males llengües, amb qui Alexandre mantenia una apassionada relació. Aristòtil, que aleshores era el preceptor d'Alexandre el Magne considerava que la relació era negativa per l'educació del príncep. Fílides i Alexandre el Magne per poder-se seguir veient van planejar una estratègia. La guapíssima noia es va dedicar a seduir i enredar a Aristòtil dient-li que, a conseqüència de la seva intervenció, havia experimentat una gran atracció cap a ell i que s'havia adonat de que hagués sigut molt millor practicar jocs eròtics amb un home del seu nivell que amb un jove inexpert com Alexandre. Aristòtil, lògicament, va caure a la trampa i va ser devorat. Fílides el va convidar a una cita al bosc, el filòsof va anar-hi decididament atret per la idea de tenir a aquella bonica noia. Ella el va rebre mig despullada i li va demanar que es tragués la roba i es posés de quatre grapes per deixar-se cavalcar i fustigar a les galtes del cul. Aristòtil, que ja estava exitadíssim, ho va fer i va

deixar que Fílides el cavalqués i el fustigués vigorosament. En aquell moment van sortir d'entre els arbres Alexandre el Magne, el seu pare, Filip II i altres savis de la Cort, convidats per Alexandre per demostrar-los que poc virtuós era el seu preceptor.” *

Van aconseguir matar la serp amb el seu propi verí.

Un exemple d'un noi del centre obert i la seva família: el curs passat teníem inscrit un noi de 4t que era molt desendregat, la mare estava desesperada perquè sempre ho perdia tot i després s'acabava queixant a la mare, que desesperada l'havia d'ajudar a endreçar l'habitació, ja que ella no suporta el desordre. Un dia en una trobada de pares i mares ella ens va comentar el problema que tenia el noi amb l'ordre i el problema que tenia ella amb el desordre. Li vam proposar que li amagués a consciència alguna de les coses que el noi més utilitzava, per exemple l'mp3, les seves bambes preferides, la jaqueta nova, i que quan ell preguntés ella respongués innocentment que no en tenia ni idea, i que per descomptat, deixés de recollir-li l'habitació si realment el que volia era que el noi es fes ell la feina d'endreçar. Al cap d'unes setmanes la mare va venir ben contenta a explicar-nos que després d'haver posat en pràctica el nostre consell el noi havia decidit per voluntat pròpia posar-se a recollir l'habitació, ja que no podia suportar no tenir allò que més volia. Al cap d'uns dies, la mare li havia tornat el que li havia amagat, però estava preparada per tornar a actuar si era necessari.

* Bolmida, 2007. Master 7 de TBE. Apunts

APAGAR EL FOC AFEGINT LLENYA

Deixant de banda el sentit comú, veurem de seguida que la millor manera d'apagar un foc és afegir-hi llenya fins a ofegar-lo. Un cop descoberta aquesta idea que ens pot semblar òbvia i natural ens adonarem que la idea inicial i seguint la lògica ordinària hagués sigut treure llenya. Allò que en aparença condueix a una direcció més enllà d'un determinat nivell produeix l'efecte contrari. Alimentar per reduir, provocar per inhibir. La variant funcional en la intervenció diària vindria a ser convertir en voluntàries accions espontànies que volem anul·lar.

Exemple en el centre obert: a la secció d'adolescents tenim inscrita des de fa dos anys una noia molt provocadora, fins fa poc era la líder negativa del grup de noies, sempre organitzava situacions diverses i complicades per generar conflictes entre els nois i les noies, dintre del mateix grup de les noies o fins i tot amb actituds provocadores amb els educadors/es per creure's més el paper de persona especial, xulesca i amb caràcter. Les coses van començar a canviar el dia en que mitjançant l'espai de tutories se li va començar a demanar que fes a consciència les coses que fins ara ja feia. Se li va dir, en un discurs, planer i senzill, que ella pogués integrar de manera immediata, que la seva actitud ens ajudava a tots i totes, ja que quan ells es disposava a remoure un embolic entre el grup de noies, elles en un primer moment es separaven, però després a la llarga en sortien més fortes i més amigues, quan es decidien a resoldre la situació. Que, en les activitats de grup, fes sempre un comentari despectiu als educadors/es ja que això feia que els altres ens mirassin amb un cert sentiment de llàstima i per tant, ens ajudava a que els altres ens estimessin i respectessin més, sobretot quan ella no ens respectava i per últim se li va dir que des de l'equip d'educadors/es havíem valorat molt positivament les seves qualitats com a líder de grups, però que en

aquest anàlisi del seu comportament ens havíem adonat també de que tot i que tenia les qualitats no era capaç d'esdevenir una líder positiva del centre obert, però que no es preocupés que trobaríem una noia que tingués aquestes característiques. Les coses van començar a canviar d'un dia per l'altre, la noia ja no sabia si posar-se amb els educadors/es o no, ja que s'havia cregut la idea de que ens ajudava, tampoc sabia si provocar conflictes entre les noies, ja que la idea de que després elles fossin més amigues no la deixava dormir tranquil·la. Al cap d'uns dies, en la següent tutoria, se li va fer notar que havia deixat de tenir aquelles conductes i que nosaltres necessitàvem, ara més que mai que les fes. Per tant establíem un sistema per mitjà del qual, a una senyal concreta de l'educador/a de l'activitat, ella havia de fer o dir quelcom que pogués molestar a l'educador/a, tal i com ho havia fet sempre. Al cap de dos dies, va demanar parlar amb el seu tutor, volia canviar d'estratègia, deia que allò la cansava i l'avorria, en els fons tots sabíem que estàvem apagant el foc afegint llenya.

FER PUJAR L'ENEMIC A LES GOLFES I TREURE-LI L'ESCALA

És la base de qualsevol trampa, en la qual es fa entrar al nostre adversari i de la que després no el deixem sortir. Concedir una mica, del que sigui, i després jugar a l'alça, empeny al nostre interlocutor a una progressiva construcció de la trampa en la que ell sol caurà de ple. Veiem un exemple de la tradició jueva que explica que una vegada, un jutge, molt astut, havia de jutjar un cobdiciós comerciant sense escrúpols que havia fet una estafa. El jutge volia donar-li una lliçó vital a aquell home que anés més enllà del delicte comès. Va proposar-li a l'estafador que escollís entre 3 possibles condemnes per expiar la seva culpa: la primera, pagar una multa molt elevada, la segona patir un càstig corporal de cent fuetejades i la tercera menjar-se deu kg de cebes crues. El comerciant, naturalment,

garrepa com era va escollir menjar deu kg de cebes crues, per desgràcia, o per sort, després d'haver-se menjat el primer kg de cebes tenia el paladar, la boca i l'estomac en ebullició i una sed insuportable. Després de menjar-se casi mig kg més va suplicar que li donessin aigua i li canviessin el càstig. Aleshores va escollir les fuetejades a l'esquena, però per desgràcia, quan en portava cinquanta, turmentat i adolorit va demanar si us plau que li perdonessin les cinquanta restants i que pagaria l'elevada multa. Amb la trampa de la possibilitat d'elecció, el jutge havia aconseguit fer-li sofrir les tres condemnes.

Exemple en el centre obert: en el nostre horari, tenim cada dia un espai de suport programat, i a més a més una hora lliures en les que els nois i noies poden fer deures també o que ens serveix per fer complir els pactes. Aquest espai ens serveix de trampa moltes vegades, ja que amb aquells nois i noies que sabem que a l'IES tenen molts deures, però els costa posar-s'hi proposem la següent pregunta trampa: - Vols començar a fer els deures ara (a primera hora, quan hi ha ludoteca lliure) o t'estimes més fer una hora i 15 minuts a última hora? Naturalment, tant si escullen una opció o l'altra, aconseguim que facin el que nosaltres volem, ja que si no fan la feina a la primera hora recuperaran el temps a la última. I si la fan a la primera, també la faran a la última, menys estona, però sumant els temps obtindrem el mateix resultat. Una hora i 15 minuts de deures.

CREAR DES DE RES

Aquesta estratègia es basa en fer creure al nostre interlocutor una realitat inventada que l'indueix a reaccionar com nosaltres desitgem. Per obtenir aquest resultat, la nostra mentida ha de semblar més significativa que la veritat. Ens agradi o no, contínuament som creadors i víctimes dels nostres autoenganys, si aprenem a utilitzar aquesta capacitat, ens

transforme en propietaris en comptes d'usuaris inconscients. Comportar-se com si una cosa fos vertadera, encara que no estigui demostrat que ho sigui, després d'un temps, ens indueix a considerar-la com a tal. Posem un exemple del dia a dia, senzill, si jo entro en un local, convençut de que les persones que hi ha a dins em consideren una persona desagradable o que fins i tot, em tenen mania, em tornaré rígid i recelós. Posem-nos ara a la pell de les persones que estan a dins del local que veuen entrar a una persona que ens mira amb recel o que fins i tot té una actitud defensiva, casi de rebuig, llavors ens posarem rígids i el mirarem amb recel. El resultat final serà que obtinc la confirmació de que sóc desagradable i rebutjat per les persones del local. Si ho fem tot al revés, entro al local pensant que sóc simpàtic i que caic bé a les persones que hi ha a dins la meva actitud serà relaxada i amistosa, la meva mirada oberta i en busca de contacte, les persones de dins, lògicament observaran una actitud amable i propera i em rebran de manera cordial i positiva. El resultat serà que tinc la confirmació de que agrado als altres, i que tinc capacitats de relació.

Posem un exemple del centre obert: una noia de la secció d'adolescents que explica en una tutoria que se sent deixada de banda per les seves companyes i que lògicament davant d'aquesta sensació ella s'esforça per ser acceptada i com més s'esforça més la rebutgen fins que s'ha arribat a una situació que afecta emocionalment a la noia. S'inicia amb ella la tècnica del "com si". Se li demana que a partir d'ara actui davant d'aquesta situació com si no li afectés que les altres la deixin de banda, per tant, a un persona que no li afecta aquesta situació en comptes d'anar-los al darrera es buscarà les seves alternatives per passar l'estona i per relacionar-se amb d'altres. Després d'una setmana, ens tornem a reunir amb la noia, ens comenta que al principi li va costar pensar que no li afectava la situació, però que fent un gran esforç es va acabar suggestionant de que no li importava, va començar a buscar alternatives

d'activitats per deixar d'anar-los al darrera i per tant que les altres encara la discriminessin més, al 3r dia, gairebé convençuda de que no li importava la situació la noia feia sense problemes el seu ritme sense estar pendent de les altres. Després d'una setmana d'actuar com si allò no li afectés, allò realment casi no li afectava, a més a més, alguna de les altres s'havien adonat del seu valor com a persona i havien decidit anar-la a buscar en algunes ocasions. A partir d'aquest moment, quan ja havíem creat una situació partint de zero, calia treballar altres coses, com per exemple es relacions d'amistat, però almenys partíem d'un punt positiu.

L'ESTRATÈGIA DEL TRUC REVELAT

Aquesta estratègia també s'anomena, la profecia d'autocompliment. Si decalarem de manera anticipada l'efecte que volem crear amb la nostra actuació provocarem que el nostre interlocutor actui de manera premeditada, per evitar precisament el resultat que em profetitzat. De manera que en aquesta actuació controlada i programada, aconseguirem que perdi el control i que caigui inevitablement en el resultat que havíem previst. Un exemple clàssic d'aquesta estratègia es el mite d'Èdip, ja que davant la predicció que l'Oracle de Delfos va fer de la vida del futur fill de Laios i Locasta, es van iniciar tot de maniobres tement el compliment del destí que s'havia advertit, que van conduir a Èdip a complir la profecia, i va acabar matant al seu pare i convertint-se en espòs de la seva mare i per tant Rei de Tebes.

Un altre exemple d'aquesta estratègia és l'experiment que es realitzà en un centre educatiu de Califòrnia. En una aula de 30 alumnes, es va fer un test de coeficient intel·lectual i es van donar uns resultats ficticis al professorat. Es va dir que 10 nois/es tenien un coeficient intel·lectual elevat, 10 normal i 10 bastant baix. Els grups eren a l'atzar totalment, i

els resultats dels tests no corresponien amb les pautes que s'havien passat als professors. A final de curs, els 10 nois/es al que s'havia posat l'etiqueta de coeficient intel·lectual elevat havien assolit uns grans resultats en les avaluacions, curiosament els que tenien l'etiqueta de resultat del test de coeficient intel·lectual mig havien assolit uns nivells mitjos i com era de preveure, els que responien a les etiquetes de coeficient intel·lectual baix havien obtingut resultats molt baixos i deficitaris. Aquest experiment va demostrar que la predisposició del professorat amb els nois amb etiquetatge d'intel·ligència elevada era molt diferent que la predisposició que posaven amb els nois que responien aleatòriament a les etiquetes de nivell d'intel·ligència baix i que per tant les profecies que s'establien a principi de curs es complien per la pròpia disposició del professorat a assolir uns resultats amb uns i amb els altres no.

En el món de l'educació social sovint ens veiem influenciats per etiquetes, diagnòstics o opinions d'experts que ens predisposen a tenir una actitud concreta amb aquella persona, tot i que sabem que és difícil escapar dels prejudicis, s'ha demostrat que la nostra actitud i la nostra "fe", per dir-ho de manera metafòrica, pot canviar els resultats esperats.

CANVIAR CONSTANTMENT SENT SEMPRE ELS MATEIXOS

Aquesta estratègia serveix de pauta per les intervencions dels educadors/es, psicòlegs, terapeutes o qualsevol persona que intervingui amb problemes humans. La imatge evocativa d'aquesta estratègia és l'aigua, que pot canviar d'estat, sent sempre el mateix element. L'aigua és l'analogia natural del canvi coma a capacitat d'adaptació estratègica a les diferents circumstàncies.

La virtut de qualsevol expert en resolució de conflictes i/o problemes humans és precisament el fet de no estancar-se, deixar les fixacions aparcades i apartar-nos-en, és útil aconseguir ser capaços de canviar de punts de vista, superar els esquemes prefixats, arraconar les etiquetes i els prejudicis, i per aconseguir aquesta elasticitat i flexibilitat és necessari practicar, entrenar-se, només així aconseguirem ser espontanis, d'aquesta manera evitarem caure més fàcilment en les idees fixes, senzilles i estereotipades del pensament, però que en el fons, tot i ser més senzilles, no ens ajuden a resoldre els problemes sinó a eternitzar-los i a convertir les etiquetes en fets reals. La nostra flexibilitat ens ajudarà a no repetir contínuament estratègies que no donen resultat, ens permetrà equivocar-nos i canviar el nostre camí, canviar de tàctica, aquest fet és l'essència de la teràpia estratègica i el principi motor dels processos d'innovació i de solució dels problemes.

VÈNCER SENSE COMBATRE

Aquesta estratègia significa haver arribat a un punt, a un nivell d'habilitat estratègica que sigui útil i pràctica per esdevenir realment persones capaces de produir canvis essencials per millorar les situacions personals dels éssers humans.

Aprenent, entrenant, practicant, equivocant-nos, aconseguirem trobar la forma d'esdevenir persones referents en la resolució de situacions negatives per als nostres destinataris.

La Teràpia Breu Estratègica pot ser una eina molt útil per el dia a dia dels educadors socials, sigui quin sigui el seu context d'intervenció. Tot i que en el següent apartat se centri el contingut en el context del centre obert, espai en el que treballa, les idees que s'han exposat fins aquí, es poden adoptar i exportar a qualsevol situació quotidiana, o a qualsevol

situació conflictiva en la que ens puguem trobar com a persones o com a educadors/es.

Tot i que pot semblar en un cert punt una actuació complicada, complexa o per la que es necessita una formació específica, la TBE, pot convertir-se en un joc, una dinàmica general, una interpretació teatral en les nostres intervencions. No hem de tenir por d'equivocar-nos, cadascú pot fer-ne la lectura i interiorització que cregui més convenient o adequada, la qüestió i la gràcia d'aquesta màgia terapèutica és precisament ser capaços de canviar de punt de vista quan el que tenim no ens dóna resultats.

Si els sistemes habituals d'intervenció no només no donen resultats sinó que consoliden els problemes, eternitzant-los i convertint-los en caràcters, podem seguir actuant com sempre, comportant-nos com persones rígides i inflexibles, sense tenir més sentit que persones que acompanyen en el procés de creixement dels nostres infants i joves, o buscar noves idees, noves actuacions, que al mateix moment que ens divertim i ens relacionem provoquen millores en les situacions dels nostres destinataris.

2.4. LES CARACTERÍSTIQUES D'UNA PERSONA ESTRATÈGICA.

Vull exposar en aquest apartat algunes idees que em semblen claus per entendre que malgrat que es tingui una teoria molt clara de la TBE també necessitem algunes qualitats personals per poder aplicar-la de manera útil. No és tracta de transformar-nos per poder aplicar una eina terapèutica, sinó de buscar aquestes qualitats i explotar-les per esdevenir més bons practicants d'aquesta idea de canvi.

La característica fonamental és el fet d'estar segur de les nostres inseguretats, és a dir, que coneix i accepta la seva pròpia inseguretats, i

per tant ni se la nega, ni se n'amaga per tant es com si de manera paradoxal ens convertíssim en segurs.

Ha de ser tolerant. Qui sap que no posseeix la veritat absoluta, sinó tan sols una visió del món més o menys adequada, trobarà difícil atribuir als altres la maldat o la bogeria d'insistir en el pensament que "qui no es com jo, està en contra meva".

També ha de ser responsable i s'ha de sentir responsable no només dels seus propis somnis sinó també de del món conegut o de la realitat creada per la verificació de les pròpies expectatives. Aquesta responsabilitat total, es converteix en llibertat total. La persona estratègica juga en la seva interacció amb la realitat.

En aquest procés de solució de problemes, a més a més, estableix una relació amb l'altra persona, que presenta el problema, connotada per un profund sentit de persona humana, de respecte i de compassió existencial, lliure, no obstant, d'aquell tràgic sentit típic del que s'implica en excés en el patiment dels altres, i no cal que dues persones estiguin malament per poder solucionar un problema.

La persona estratègica viu aquesta relació amb la persona portadora del problema com un autèntic joc, com una partida d'escacs entre la persona afectada i la persona que ofereix ajuda en la que el resultat de victòria de la primera persona es correspon amb el de la segona persona. Això lògicament no vol dir que ens hàgim de divertir gràcies als problemes dels altres.

També ha de tenir una gran elasticitat mental i de maniobra que ens portarà a una efectiva i ràpida intervenció terapèutica, adaptació a la visió del món i a l'estil de comunicació de la persona que tenim davant.

També amb el temps i la pràctica ha d'aconseguir realitzar de manera espontània les seves maniobres terapèutiques, per aconseguir-ho, a part

de temps, es necessita un gran entrenament i una experiència notable en la utilització de totes aquelles tècniques capaces de desmuntar i resoldre els problemes humans.

Els defectes o handicaps personals, si es consideren així i es reprimeixen, funcionaran realment com a dificultats, mentre que des del moment en que s'accepten i s'expressen de manera deliberada es poden convertir en virtuts tal i com hem introduït a l'inici.

En resum, amb l'entrenament, la pràctica, els estudis i el temps hem d'aconseguir una de les coses més complexes i difícils de realitzar: fer de manera senzilla les coses complicades.

3. EL CENTRE OBERT DEL CENTRE INFANTIL I JUVENIL PARROQUIAL DE STA. EUGÈNIA.

3.1. L'ENTITAT I EL CENTRE OBERT GÜELL

El centre infantil i juvenil Parroquial (CIJP) és el conjunt d'activitats que s'ofereixen al barri de Santa Eugènia per a infants i joves i que s'organitzen des de la Parròquia. Actualment s'estructura en sis seccions:

Infantil (6 a 9 anys. 1r cicle de Primària)

Post-infantil (de 9 a 12 anys, 2n cicle de Primària)

Adolescents (12 a 16 anys. Secundària)

Juvenil (16 a 25 anys)

Treball amb famílies

Fem feina (projecte d'inserció laboral per a joves de 18 a 25 anys)

Avui en dia es treballa perquè totes les activitats tinguin una finalitat educativa i preventiva i intentar donar respostes més concretes als infants i joves que per les seves circumstàncies personals, familiars o socials poden estar en més risc, és a dir, que tenen i necessiten unes atencions educatives especials de manera temporal permanent.

UBICACIÓ DEL CIJP.

El barri on està ubicat el centre obert és concretament el Barri de Can Gibert del Pla, tot i que el centre porta el nom de Centre Infantil Juvenil Parroquial de Sta. Eugènia. El barri de Can Gibert del pla ha quedat reduït a pocs carrers i un d'aquests carrers és on té l'adreça el centre, per tant pertany en termes concrets al barri de Can Gibert del Pla, però per la petitesa d'aquest barri Sta. Eugènia i Can Gibert són actualment com un sol barri, els assistents al centre són exclusivament d'un d'aquests barris, actualment i a diferència de fa uns anys, no es poden

inscriure nois o noies de Sant Narcís, Salt o altres barris més allunyats de la ubicació del centre obert d'adolescents. Segons les dades i les estadístiques Sta. Eugènia i Can Gibert són actualment els dos barris de la ciutat amb més població immigrant, i consegüentment els instituts i escoles les que tenen un major nombre d'alumnat immigrant.

TREBALL AMB ELS NENS/ES I NOIS/ES.

Es treballa, com ja he comentat, en tres espais, dos d'infants (de 6 a 9 i de 9 a 12) i un d'adolescents ubicats en tres edificis diferents. Entre els tres espais es dona atenció personalitzada a uns 110 infants (50 places per adolescents, 30 per a mitjans i 30 places per infants)

Bàsicament els nois/es que s'inscriuen al Centre Obert ho fan derivats de Serveis Socials, derivats dels instituts o escoles del barri o per pròpia iniciativa. La majoria s'engloben en algun d'aquest grups:

Infants i adolescents fills de famílies immigrades.

Fills de famílies en situacions variades de risc social.

Aquells amb fracàs escolar i/o absentisme escolar.

Nens/es amb dificultats derivats d'altres entitats d'intervenció socio-educativa.

Nens/es que ja assistien al nivell anterior del C.O, és a dir, infants que passen a mitjans o mitjans que passen a adolescents, per pròpia iniciativa o per derivació del mateix centre obert.

LA SECCIÓ D'ADOLESCENTS.

La secció d'adolescents està formada per un equip educatiu de 4 professionals amb una dedicació de 25 hores setmanals, destinant 18 d'aquestes hores a l'atenció directa i la resta a treball de programació,

preparació i seguiments externs. Té una capacitat de 50 places per nois i noies dels barris de Sta. Eugènia i Can Gibert del Pla (tot i que en alguns casos, per continuïtat es pot acceptar la inscripció de nois/es que per trasllat o altres circumstàncies viuen a altres barris) de 12 a 16 anys.

3.2. PERFIL DELS USUARIS

ELS ASSISTENTS

Veiem algunes estadístiques referents al grup de participants a la franja d'adolescents:

NOIS/ES SEGONS SEXE:

	NOMBRE
NOIS	29
NOIES	17
TOTAL	46

NOIS/ES SEGONS L'EDAT:

ANY NAIXEMENT	NOMBRE D'INFANTS I/O JOVES
1993	2
1994	11
1995	9
1996	12
1997	12
TOTAL: 46	

NOIS/ES SEGONS BARRI ON VIUEN:

Barri	Sta. Eugènia	Can Gibert del Pla	Altres
NOMBRE NENS/ ES	18	24	4
TOTAL	46		

NOIS/ES SEGONS L'INSTITUT ON ESTUDIEN:

	IES Sta. Eugènia	Pare Coll	Bell.Lloc	Maristes	Carles Rahola	Altres
NOIS/ES	24	5	5	9	2	1

NOIS/ES SEGONS CURS ACADÈMIC:

CURS ESCOLAR	1r	2n	3r	4t
NOMBRE NENS/ ES	18	11	9	8
TOTAL	46			

NOIS/ES SEGONS ORIGEN FAMILIAR

Origen familiar	Catalunya Espanya		Marroc		Subsaharians		Llatino-americanos		Europa	
	nois	Noies	nois	Noies	nois	noies	nois	noies	nois	noies
Nombre de nois/es	8	1	9	2	7	12	4	2	1	0
%	17%	2%	21%	4%	15%	26%	9%	4%	2%	0%
Total: 46	9		11		19		6		1	
%	20%		24%		41%		13%		2%	

ELS OBJECTIUS DEL CENTRE OBERT GÜELL

Treballem i dissenyem les intervencions seguint els següents objectius:

- Potenciar el desenvolupament de l'autoconcepte de forma positiva en tots els seus aspectes.
- Potenciar la integració i participació de l'adolescent en els grups tant d'iguals com d'adults, de forma gratificant.

- Potenciar l'aprenentatge de continus bàsics socials i culturals.
- Constatar i estimular possibilitats de futur en la vida de l'adolescent:
 - Fomentar l'adquisició de continguts, automatismes i destreses que facilitin l'orientació vocacional i personal de l'adolescent.
 - Afavorir i valorar l'esperit d'esforç i lluita, eliminant una visió fatalista de la vida.
 - Acompanyar i potenciar l'adolescent en el seu procés d'autonomia.
 - Orientar-lo cap a un projecte de futur des de l'assumpció responsable del present.
- Ser capaços de crear vinculació amb l'adolescent i oferir-li models de referència.

Les opcions metodològiques plantejades partint de la tipologia dels usuaris/es i dels objectius marcats són les següents:

- Acollida incondicional de l'adolescent tal i com és, tal i com el trobem.
- Inici d'un procés adequat d'educació-maduració.
- Aprofundiment de les experiències vitals més significatives per ells.
- Obertura conscient i activa a la realitat que l'envolta.
- Facilitació de les preguntes de sentit.

3.3. METODOLOGIA I FUNCIONAMENT.

A cada curs acadèmic es decideix a la reunió d'equip general quines són les línies prioritàries que es volen treballar principalment durant el curs, aquestes varien cada any, a no ser que es valori que cal continuar treballant-les. Enguany les línies per el curs 09/10 són les següents:

- Iniciar l'aplicació de l'itinerari del sentit de la vida.
- Fer un primer esbós del pla de Pastoral del CIJP
- Treballar el valor de la comunicació de forma gradual al llarg del curs.
- Continuar amb el procés d'implantació de qualitat a les PES.
- Experimentar la “reorientació” del projecte treball amb famílies.
- Consolidació del centre juvenil i del Fem Feina.

PROGRAMES EDUCATIUS.

- **EL PLAJS**

El PlaJiS és considerat més que un programa educatiu. Va ser posat en marxa fa uns 7 anys i es va concebre con un programa transversal que influenciaria a la resta i al contingut teòric i pràctic de tots els altres programes. Les seves inicials ens indiquen les seves intencions, vol ser, i és, un pla d'educació en valors fomentant la justícia i la solidaritat. A l'inici de la seva implantació va ser complicat entendre'l, aplicar-lo i concebre'l, actualment però totes i cada una de les activitats de la nostra programació, a part de buscar el compliment dels propis objectius generals inclou el treball d'algun dels valors que ens fan ser persona. Així per exemple en el programa de desenvolupament de les capacitats expressives a part de fomentar el treball en grup es fomenta també el valor que porta intrínsec aquest objectiu, i és que per treballar en grup s'ha de treballar el respecte, la cooperació i l'ajuda mútua. En el programa de competències socials, qualsevol de les activitats que es realitzen preveuen també el treball d'algun valor, com per exemple la comunicació, el diàleg, la interculturalitat, la interreligiositat, el respecte per la natura, etc.

A part d'influenciar tots els altres programes també inclou unes activitats concretes que tenen una seqüència gradual al llarg del curs. A l'inici de curs es planteja a nivell d'entitat un valor a treballar durant el curs i es concreta d'aquesta manera, al primer trimestre es realitzen algunes sessions destinades a treballar el valor des de la vessant personal, des de

la part del JO, el SENTIR personalment aquest valor, al segon trimestre es treballa des de la vessant de JO I ELS ALTRES, el valor en el meu entorn més proper, el CONÈIXER com es viu aquest valor en el nostre context, i finalment al tercer trimestre es treballa la part de JO I EL MÓN, i es concreta amb la part anomenada ACTUA, que suposa una reestructuració del valor, com el viu el món en el que vivim i conclou amb una actuació al barri que pretén conscienciar el nostre entorn del que hem estat treballant i aprenent durant el curs. Aquesta part sol ser una activitat proposada pels nois i noies que posa de manifest la comprensió i interiorització del valor treballat.

- **Programa de seguiment tutorial**

El programa de seguiment tutorial inclou totes aquelles accions dirigides al coneixement i seguiment de les situacions personals, actitudinals, socioafectives, escolars, familiars i de salut dels nois i noies. Comprèn per tant totes les entrevistes personals que es puguin fer al noi/a, les entrevistes familiars, els seguiments conjunts amb serveis socials, les entrevistes amb els tutors dels instituts i tot el treball que es realitza en l'espai de tutories per treballar situacions negatives i promoure un canvi.

Qualsevol noi/a que entra al centre obert rep una atenció individualitzada. Aquesta atenció pot ser de dos tipus segons la intensitat: acompanyament individualitzat (que es duu a terme amb tots els nois i noies, durant tot el procés) i el seguiment tutorial (adreçat només a aquells assistents al centre obert que presenten trets i variables socio-familiars que defineixen mancances importants en el seu desenvolupament afectiu, psicològic o cognitiu.

Tots els nois i noies que assisteixen al centre obert reben des del primer dia un acompanyament individualitzat que garanteix l'atenció necessària en cadascun dels casos. Aquest procés implica considerar a la persona d'una manera global, si bé es té en compte la singularitat de l'individu,

s'intenta recollir el màxim de dades possibles dels diferents grups socials en els quals es troba immers: escola, família, etc. Un cop recollida tota la informació necessària per conèixer de manera adequada la situació del noi/a, es marquen uns objectius de treball que garantiran aquest acompanyament individualitzat.

Per altra banda hi ha casos en que la situació personal o els canvis que es van produint en l'entorn del noi/a el fan susceptible d'un seguiment més acurat per tal d'incidir en necessitats específiques que presenta, aquest seguiment és el que anomenem seguiment tutorial. Normalment els nois/es que reben aquest tipus de seguiment arriben al centre a partir dels diferents canals de derivació. El funcionament d'aquest seguiment té els següents processos:

- Elecció del nois/es als que es convenien realitzar aquest tipus de seguiment i els motius.
- Elecció dels tutors i els motius.
- Elaboració dels plans Tutorial. (PEI)
- Elaboració i recull de material.
- Desenvolupament del seguiment tutorial.
- Avaluació continua, almenys un cop per trimestre.
- Autoavaluació amb els nois/es tutorats.
- Avaluació final i redacció de l'informe.

Tot i que per la tipologia de servei hauríem de tenir un 10% de places cobertes amb nois/es en situació normalitzada, cada any costa més que es doni aquesta circumstància, ja que sovint la gran demanda, la gran llista d'espera i la prioritització que cal fer ens condueixen a que la majoria dels assistents tinguin aquest segon tipus de seguiment, més intens, més

profund i més elaborat, constatant per tant que són casos en situació de risc social.

- **Programa de suport educatiu.**

El programa de suport educatiu compren dos espais, el suport educatiu ordinari i el suport educatiu compensatori. La finalitat dels dos és la mateixa, oferir un suport real als nois i noies en les seves tasques escolars buscant una millora objectiva del seu rendiment i funcionament en l'àmbit de l'educació formal obligatòria.

Objectius:

- Crear un espai i ambient on sigui possible desenvolupar l'activitat de deures.
- Detectar i treballar sobre les possibilitats de deficiències d'aprenentatge i/o psicològiques observades, per tal de plantejar respostes individualitzades adequades, que han de quedar recollides en el PEI de cada infant.
- Apropar la cultura al noi/a des de les inquietuds i experiències personals.
- Realitzar un seguiment del procés escolar del noi/a responnent al pla de treball plantejat al PEI.
- Fomentar els aspectes que ajudin a una orientació laboral, per aquell nois/es que s'han de plantejar el seu ingrés en el món laboral.

Suport educatiu escolar: consisteix en oferir a tots els nois/es un espai d'estudi i un lloc per poder realitzar els seus deures. Funciona els dilluns i els dimecres en una franja d'una hora obligatòria per tots els inscrits i en qualsevol franja de ludoteca com a espai voluntari però amb la presència d'un educador/a per fer aquest suport.

Suport educatiu compensatori: parteix del treball educatiu individualitzat amb nois/es concrets. Està orientat a treballar dèficits importants que presentin alguns nois/es (escriptura, lateralitat, habilitats bàsiques, lectoescriptura, alfabetització,...) actualment aquest grup funciona els dimarts i els dijous en una franja d'una hora obligatòria pels casos que es creu necessari i com a espai voluntari en un altre ambient pels que poden treballar de manera autònoma però tenen molt volum de feina.

- **Programa de competències socials**

El programa de competències socials inclou totes aquelles activitats encarades a treballar les habilitats personals i les competències socials adequades al moment del procés de desenvolupament dels nois i noies. En els adolescents es treballen sobretot aspectes d'autoestima i autoimatge, perspectives de futur, habilitats socials per viure i conviure en la societat en la que habitem, les relacions amb els iguals, les relacions amb els adults, així com també temes més profunds de cultura, religió o pertinença. Vol treballar la millora de les capacitats cognitives, la millora dels processos de pensament, l'aprendre a reflexionar, a analitzar, a diagnosticar, a valorar, a planificar i a actuar, entenent aquests processos com a eines de relació positiva entre les persones. Aquest programa es centra en allò interpersonal, en l'àmbit relacional, en els problemes de convivència i en la manera de resoldre'ls. Pretén posar de manifest aquelles capacitats i habilitats que ens faran conviure en el nostre entorn social.

Els objectius generals d'aquest programa són:

- Aconseguir que els nois i noies arribin a relacionar-se de forma positiva, especialment com a eina en aquells entorns de característiques desfavorables.
- Desenvolupar les seves habilitats socials així com la seva autoimatge de relació amb l'entorn.

- Treballar la seva maduració moral en funció dels estadis en els que se situen.

sessions de seguiment i orientació

- HABILITATS COGNITIVES. Ensenyar les habilitats cognitives necessàries per a la relació interpersonal.
- CREIXEMENT MORAL. Teoria del creixement moral i dilemes per a l'entrenament cognitiu i la discussió moral.
- HABILITATS SOCIALS. Teoria i mètode estructurat per a desenvolupar comportaments assertius.

Segons el nou disseny del programa les accions a desenvolupar al Centre Güell són les següents:

Curs	Sessió	Bloc	Títol
1r Trim	Sessió 1:	Els altres	Jocs de coneixença. Creem un ambient positiu.
1r Trim	Sessió 2:	Els altres	El treball conjunt.
1r Trim	Sessió 3:	Jo i els altres	Coneguem-nos i parlem de nosaltres mateixos.
2n Trim	Sessió 4:	El món	Les xarxes socials del meu món.
2n Trim	Sessió 5:	L'entorn	Qui sóc i on em trobo

Transversalitat del programa de competències socials adolescents

Alguns grups de recerca en les dinàmiques d'aplicació del programa són:

- Formació de partits i l'elecció de l'alcalde del Centre i els regidors i la constitució d'un ajuntament del Centre Güell. Una reunió cada tres setmanes per parlar del funcionament del centre Güell, i si cal proposar canvis.
- Realització de Jocs de rol i activitats extraordinàries per treballar tots els valors proposats dins el programa de competències socials.
- **Programa d'educació per la participació.**

Aquest programa pretén promoure un esperit crític, participatiu i útil per esdevenir peces importants en el nostre context social.

Línies generals d'actuació i objectius:

- Descobrir la riquesa única i insubstituïble que té tota persona.
 - Ajudar a millorar l'autoimatge de l'infant i l'adolescent

- Ajudar a millorar i reforçar l'autoestima de l'infant i l'adolescent.
- Estimular en els infants i en els adolescents el sentit de responsabilitat personal envers les seves accions, envers el grup i el medi en què viu.
 - Fer que els infants i els adolescents siguin protagonistes i responsables del propi procés d'evolució personal.
 - Estimular el sentit de responsabilitat en les seves pròpies accions envers el grup, afavorint el seu protagonisme en les activitats i dinàmiques del Centre Obert.
 - Adonar-se de la responsabilitat personal que tots tenim en l'entorn on vivim.
- Promoure una aportació valuosa dels infants i adolescents a les tasques comunes.
 - Fomentar actituds i capacitats personals pel treball en equip.
 - Participar en la programació, realització i avaluació d'activitats dinàmiques del Centre Obert.
- Col·laborar en projectes col·lectius amb sentit crític i opinió formada.
 - Desenvolupar un pensament reflexiu i un esperit crític.
 - Fomentar l'educació en valors a través de l'anàlisi de la realitat social.
 - Iniciar-los en la participació ciutadana.

Els principis metodològics generals pels que es guia aquest programa són:

- Pedagogia preventiva com a mètode.
- Treball des de la integració, la diversitat i la interculturalitat.

- Treball en i des del barri i la zona.
- Implicació de tota la comunitat educativa: infants/adolescents, famílies i equip educatiu.
- Els nens i joves protagonistes de la seva educació.
- Metodologia activa, vivencial i motivadora.
- Prioritzar de l'atenció individualitzada.
- Treball en grups petits i assemblees.
- Treball en l'ambient general de les seccions i espais.

Hi ha unes activitats concretes que treballen específicament els objectius d'aquest programa, la resta es treballen de manera transversal en tota la resta de programes educatius. Aquestes activitats concretes són: assemblees (pretén promoure una major implicació, participació i cooperació de l'adolescent en el funcionament del centre, i on es vol prendre decisions, valorar, proposar, passar informacions, resoldre conflictes, etc.), comissions de treball (en grups reduïts que s'encarreguen de la planificació, preparació, realització i avaluació d'una tasca o activitat concreta), càrrecs (aquella tasca o funció concreta que s'encarrega individualment i per un temps determinat a una persona, la finalitat és l'assumpció de responsabilitats a nivell individual que afectaran de forma positiva al bon funcionament de la dinàmica del grup), cartellera (que esdevé un espai interactiu i de comunicació entre els nois/es i el funcionament del centre), treball en campanyes (entenem per campanya un conjunt d'accions educatives especialment pensades i articulades per remarcar un esdeveniment o uns valors. Esdevé un espai realment molt participatiu perquè es busca la vivència en primera persona de cada adolescent i per aconseguir-ho cal precisament una participació activa dels nois/es), dies en blanc (són aquells espais buits dins la programació que es donen al llarg del curs i que es completen amb les propostes escollides democràticament, a més a més de l'activitat es decideix el funcionament, la dinàmica, l'espai i el temps, això sí, l'equip

educatiu vetlla perquè les propostes siguin variades i es fomenti la creativitat), l'avaluació (és un mitjà fonamental on el noi/a ha de valorar de manera individual i grupal el treball realitzat en els diferents espais, aquestes avaluacions han de ser continuades i amb diferents dinàmiques per tal de no ser recurrents).

Com ja hem comentat aquest programa també es concep com un programa transversal ja que es promou la participació en cada un dels altres programes educatius en diferents formats i modalitats. Així per posar algun exemple en el programa d'expressió es fomenta la participació amb la preparació d'una actuació teatral a final de cada trimestre, o en el programa d'educació en el lleure escullen a quina activitat volen participar i es responsabilitzen del material, i en algunes fins i tot estableixen les normes.

- **Programa d'educació per la salut**

Al programa d'educació per la salut se li ha donat moltes voltes, ja que fa dos anys es va valorar que el contingut del programa havia quedat desfasat a les característiques actuals dels nostres adolescents i joves. Pretén treballar la salut des de tots els seus àmbits al llarg d'un procés gradual i que dura 4 anys, els 4 anys de l'educació secundària obligatòria que teòricament els nois i noies passen inscrits al centre obert. A part dels conceptes bàsics de primers auxilis, de conèixer els recursos de la nostra ciutat, la sexualitat, els mètodes anticonceptius, els canvis físics i hormonal i les drogues es treballen també hàbits d'alimentació, d'higiene i la pressió de grup, fet que considerem un ganivet de doble fulla en aquesta edat.

Esdevé un programa progressiu amb sessions temàtiques preparades per cada grup d'edat i que es concreta de la següent manera:

Campanyes

	1r Trimestre 1.- HIGIENE	2n Trimestre 2.- ACTIVITAT I DESCANS 3.- DESENVOLUPAMENT I HÀBITS	3r Trimestre 4.- PREVENCIÓ DE DROGODEPENDÈNCIES
Any 1	Campanya 1: Higiene personal, el meu cos, el meu aspecte	Campanya 4: El meu ritme vital: Horaris i hàbits	Campanya 7: Una caladita...
Any 2	Campanya 2: Higiene a casa, (hàbits familiars i culturals)	Campanya 5: El meu cos creix. Com soc. Art teràpia. Com em veig. Mides i paràmetres....	Campanya 7: Què passa nen!
Any 3	Campanya 3: Higiene al centre	Campanya 6: Postures i manteniment. Relaxació	Campanya 7: Pressió de grup NO Gracies

Sessions de T-Grup

Curs	Sessió	Bloc	Nº	Títol
1r	Sessió 1:	Introducció	0	Què entenc per salut?
1r	Sessió 2:	Prevenció Malalties	6	Els recursos de la meua ciutat
1r	Sessió 3.1:	Prevenció Malalties	6	Visita al CAP Can Gibert del Pla
1r	Sessió 3.2:	Seguretat	7	Primeres cures
1r	Sessió 4:	Alimentació	5	Qüestionari i concurs de salut i alimentació
1r	Sessió 5:	Alimentació	5	Vídeo Alimentació i malalties que se'n deriven
1r	Sessió 6:	Activitat i Descans	2	Ciclograma
1r	Sessió 7:	Higiene	1	No sé com dir-li-ho
Curs	Sessió	Bloc	Nº	Títol
2n	Sessió 1:	Prevenció Malalties	6	Coneixement del propi cos (Joc del cos)
2n	Sessió 2:	Salut Mental	9	Autoestima i autoimatge
2n	Sessió 3:	Prevenció Drogues	4	Introducció a les drogues
2n	Sessió 4:	Sexualitat	8	Sexualitat. Canvis i primers conceptes.
2n	Sessió 5:	Sexualitat	8	Mètodes anticonceptius
2n	Sessió 6:	Sexualitat	8	Vídeos
2n	Sessió 7:	Sexualitat	8	Preguntes, dubtes, debats..
Curs	Sessió	Bloc	Nº	Títol
3r	Sessió 1:	Prevenció Drogues	4	Gimnàstica polèmica (El tabac)
3r	Sessió 2:	Prevenció Drogues	4	Publicitat i tabac
3r	Sessió 3:	Sexualitat	8	El joc de les parelles
3r	Sessió 4:	Seguretat	7	Joc de la circulació / primers auxilis
3r	Sessió 5:	Salut Mental	9	Rol playing de recerca de feina
3r	Sessió 6:	Sexualitat	8	Sexualitat pressió de grup
3r	Sessió 7:	Sexualitat	8	Visita al centre de salut Jove
Curs	Sessió	Bloc	Nº	Títol
4t	Sessió 1:	Sexualitat	8	Falses creences sobre sexualitat
4t	Sessió 2:	Salut Mental	9	La relació amb l'altre sexe
4t	Sessió 3:	Prevenció Drogues	4	Una manera de començar (drogues)
4t	Sessió 4:	Sexualitat	8	Malalties de transmissió sexuals
4t	Sessió 5:	Sexualitat	8	Joc de la sexualitat
4t	Sessió 6:	Tots	T	Anàlisis anuncis de la tele.
4t	Sessió 7:	Tots	T	Debats polèmics

- **Programa de treball amb famílies.**

El programa de treball en famílies té un fons teòric amb molt pes, ja que és una secció més de la nostra entitat. Concretament en el centre obert aquest treball amb famílies es veu concretat amb les reunions i trobades de pares i mares, les activitats familiars que s'organitzen i el fet d'esdevenir un referent important en el procés educatiu dels seus fills i filles.

Objectius:

- Estudiar i conèixer les famílies en profunditat i en el seu context, detectant d'una manera especial les situacions de risc. Entenem que això implica:
 1. Rebre informació suficient (especialment de l'SBAS).
 2. Arribar a una diagnosi compartida sobre possibles intervencions (SBAS i CIJP).
 3. Plantejar consensuadament intervencions a realitzar.
 4. Derivar a partir de les necessitats detectades.
- Acompanyar les famílies i recolzar-les per tal que puguin desenvolupar-se amb autonomia, aprofitant les seves potencialitats, com educadores dels seus fills/es:
 1. Reforçar la presència i contacte amb les famílies.
 2. implicar-les en el procés educatiu que es porta a terme al Centre Obert.
 3. Oferir espais, recursos i eines per a la millora de les seves pràctiques educatives.
- Acompanyar a les famílies en el procés de construcció d'un teixit social positiu i acollidor i en la seva implicació en les tasques de treball comunitari.

- **Programa de desenvolupament de les capacitats expressives.**

El programa de desenvolupament de les capacitats expressives, tot i ser el que es concreta en activitats més lúdiques, com el teatre o els tallers de manualitats artístiques, també és un dels més enriquidors en el dia a dia. Les activitats que deriven d'aquest programa ens permeten i ens faciliten la desinhibició, l'expressió artística, verbal, emocional, l'autocontrol, la creativitat i el treball en grup.

Es divideix en dos activitats:

- **Tallers.**

Hi ha dos tipus de tallers:

1. Tallers de tot el curs, que varien segons el tema que s'estigui treballant en aquell moment i que tenen característiques manuals i plàstiques.
2. Tallers puntuals, vinculats a les campanyes educatives programades segons l'època.

Objectius generals:

- Desenvolupar la creativitat i les seves tècniques com un mitjà per solucionar problemes.
- Facilitar l'expressió de sentiments i emocions mitjançant el desbloqueig dels mecanismes de defensa de cada individu.
- Reforçar i estimular les principals àrees del coneixement a través d'una metodologia activa i dinàmica.
- Educar des d'una base col·lectiva on tot és de tots, no només el material sinó també l'espai.
- Ajudar a superar l'egocentrisme ensenyant a basar la convivència en el respecte pels altres.
- Afavorir l'aprenentatge amb els altres, fomentant la cooperació i l'aprenentatge en la interacció amb els iguals i l'educador/a.

- Respectar el seu dret a ser únics i lliures
- Fomentar de manera natural hàbits d'ordre, el repetir-se quotidianament situacions de recollida de materials, neteja, etc.
- Estimular la investigació i la curiositat.
- Desenvolupar la creativitat i la imaginació.

Objectius específics:

- Reforçar la seva autoestima
- Potenciar els mecanismes d'interacció social.
- Afavorir i fomentar l'autonomia.
- Treballar les seves emocions
- Utilitzar l'art i la imaginació com a mètodes d'expressió alternatius a l'agressivitat.

➤ **Expressió.**

Suposa totes les activitats de teatre i expressió corporal pròpiament.

Objectius Generals del programa:

- Descobrir una manera diferent de canalitzar l'energia.
- Aprendre a expressar emocions i sentiments
- Fomentar la creativitat i la imaginació
- Promoure el treball en grup i els hàbits de cooperació, escolta i respecte.
- Reforçar els hàbits d'autocontrol i afirmació de la personalitat, sent conscients dels canvis i avenços.

Objectius específics:

- Promoure la desinhibició personal.
- Adquirir seguretat i confiança en un mateix.
- Descobrir les possibilitats del propi cos.
- Relaxar-se

- Aprendre a escoltar.
- Simular, inventar, imaginar.
- Saber expressar la realitat que viuen i fer-la entenedora.

- **Programa d'activitats de casal:**

Són activitats més lúdiques, més característiques d'àmbits de treball de casal d'estiu, esplais i altres centres amb uns objectius més lúdics que no educatius, però que aplicats en el context de centre Obert permeten treballar objectius educatius des d'una perspectiva més lúdica i distesa.

- **Cuina**

Engloba les activitats de tallers de cuina que poden ser de dos tipus:

1. Comissió de cuina, que es realitza cada dijous en un espai d'una hora amb un grup de 8 participants.

Objectius:

- Afavorir els hàbits saludables d'alimentació.
- Saber comprar aliments.
- Elaborar un menjar senzill.
- Conèixer el principis d'una dieta suficient i equilibrada.
- Treballar i potenciar hàbits d'higiene.

2. Tallers de divendres. Es realitzen un cop al mes amb tot el grup dividit en petits subgrups, solen ser més ràpids i molt menys elaborats que els altres, però ens permeten treballar algunes habilitats igualment.

Objectius:

- Afavorir els hàbits saludables d'alimentació.
- Elaborar un menjar senzill.
- Treballar i potenciar hàbits d'higiene
- Treballar l'alimentació des d'una vessant més lúdica i cooperativa.

➤ **Sortides.**

Es procura fer-ne dos o tres al trimestre, de diferent tipologia, tot i que a la realitat i per qüestions climatològiques es al tercer trimestre quan se'n realitzen més. També s'intenta que siguin de temàtiques diferents i en llocs diversos.

Objectius:

- Saber comportar-se en ambients que no són el propi.
- Respectar especialment les altres persones i les activitats.
- Descobrir noves possibilitats.
- Ajudar a ser més autònoms per la ciutat
- Apropar a la xarxa d'ofertes per a joves.
- Ajudar a integrar en activitats i grups més normalitzats.

➤ **Esport.**

Per esport entenem totes aquelles activitats que promouen la realització d'activitat física, concretament al centre obert realitzem tres tipus d'activitats: Fama (que inclou aquelles activitats de dansa i ball, fomentant la participació activa i implicada, ja que la motivació principal és la realització d'un espectacle davant d'un públic al final de cada trimestre), piscina (anem dos cops per setmana a la piscina de Sta. Eugènia, esdevé una activitat important ja que a part de realitzar activitat física resulta un espai molt útil per treballar hàbits d'higiene personal) i esport, (també es realitzen dues sessions setmanals i es practiquen diversos esports, i es dóna èmfasi al treball en equip i la participació activa i esportiva en les sessions).

Objectius:

- Presentar noves possibilitats de diversió.
- Aprofitar el joc esportiu com a mitjà per entendre la necessitat de normes.
- Aprendre a acceptar i valorar les diferències físiques.

- Vetllar per un desenvolupament físic equilibrat.
- Fomentar hàbits de vida saludable i detectar problemes de salut.
- Potenciar el sentit de grup.
- Possibilitar la relació amb d'altres grups.
- Afavorir activitats que permetin sortir del propi entorn.

També es realitzen en aquest espai esports d'equip, jocs esportius, gimcanes, olimpíades i activitats extraordinàries com capoeira, relaxació, etc.

➤ **Ludoteca.**

Hi ha dos tipus de dinàmica:

La ludoteca lliure (jocs, futbolí, ping-pong, ...).

- Campionats dels jocs apresos i d'altres.
- Aprendre i jugar seguint les normes dels jocs.
- Jocs més lúdics i de sempre.
- Jocs de suport que fonamenten en habilitats instrumentals.

La ludoteca guiada té un espai setmanal (dimecres de 19.00 a 19.45h)

Objectius:

- Potenciar les habilitats manipulatives, motrius i sensorials.
- Treballar pel creixement de les pròpies capacitats: comprensió normes del joc; capacitat de pensament lògic i estratègic; capacitat d'expressió verbal, corporal i gràfica; capacitat de respecte i cura del material; capacitat de compartir.
- Afavorir actituds positives en el comportament, participar en els jocs, assumir les regles del joc, dir la veritat i no fer trampes, acabar els jocs començats...
- Saber fer equip amb diverses persones.
- Responsabilitzar-se del desenvolupament dels jocs.

- Saber estar de manera normalitzada en un local respectant el material i persones.
- Fer el manteniment de la ludoteca amb els mateixos nois/es.

➤ **Biblioteca.**

És un espai que s'ofereix diàriament de forma voluntària als nois i noies i que compta amb la sempre la presència d'un educador/a per donar un suport i ajuda si és necessari. Tot i que és un espai que costa que utilitzin de manera voluntària, cada vegada l'utilitzen més i fins i tot s'ha augmentat el nombre de préstec de llibres.

Objectius:

- Oferir un espai on fer deures autònomament amb la possibilitat d'un recolzament per part de l'educador/a i on poden utilitzar els ordinadors per fer treballs i estudiar.
- Estimular l'organització temporal del treball escolar de l'infant i jove, parant atenció en els deures, controls i exàmens propers.
- Posar a disposició dels infants i joves una informació bibliogràfica prou complerta per tal de que puguin aprendre a utilitzar-la.
- Assolir l'hàbit i el gust per la lectura comprensiva.
- Desenvolupar la imaginació i la creativitat a partir d'un enfocament lúdic de la lectura.

Aquests són els programes educatius que guien les nostres programacions i dels que sorgeixen totes les activitats de la nostra programació i treball diari.

De cada un d'aquests programes educatius es fa un treball posterior de concreció de les activitats i és en aquestes on s'interactua directament

amb el noi/a i on iniciem el procés educatiu. El nostre treball diari amb els usuaris ens permet crear uns vincles que permeten desenvolupar línies de treball individuals amb cada un d'ells i centrant-nos sempre en les seves característiques, de manera que, tot i que realitzem totes les activitats en gran grup i fingim un tracte igualitari, realment no és així ja que tenim en compte sempre en les nostres intervencions en el gran grup les especificitats de cada un d'ells/es.

Cada noi/a té assignat un tutor/a amb qui és realitzaran els pactes educatius i s'establirà un PEI si es considera necessari, segons la tipologia d'usuari que sigui segons els criteris definits anteriorment en l'apartat del programa de seguiment tutorial. No obstant això tots els educadors/es seran referents del noi/a en les activitats dirigides.

Aquesta relació propera i de coneixença del noi/a i de les seves relacions en els seus sistemes propers, IES, família, relacions amb els iguals, salut, etc. permeten a l'equip educatiu establir una relació educativa molt resistent. Enguany i després de la formació en TBE que hem realitzat conjuntament i alguns de manera autònoma a l'exterior del centre han permès donar un plus de qualitat en algunes intervencions.

Sovint els educadors/es del centre obert, un equip format per 11 professionals i tots amb una continuïtat mínima de 2 anys, ens plantejàvem si érem prou ràpids en resoldre les problemàtiques que detectàvem, ja que molts dels nens/es, nois/es amb comportaments complicats estaven pocs anys al centre obert, i quan començàvem a constatar canvis s'acabava el curs o s'acabava l'inscripció a una secció per passar a la següent o per donar-se de baixa. És per això que ens va cridar l'atenció la manera d'intervenir de la TBE i vam pensar que degudament formats, podríem començar a incloure algunes intervencions breus que ens donessin resultats ràpids i que fossin consensuades per tot l'equip, de manera que fos com fos la dinàmica amb el noi/a tots caminéssim en la

mateixa direcció. En el capítol següent us presento algunes d'aquestes intervencions que he anat posant en marxa.

4. TBE AL CENTRE OBERT

4.1. L'ADAPTACIÓ DE LA TBE AL CENTRE OBERT

Un centre obert amb les nostres característiques esdevé un àmbit d'intervenció diària efectiu i eficaç per la resolució de conflictes i situacions de desenvolupament no ordinàries.

Per encaixar la TBE al centre obert hem hagut de fer un esforç tots els membres de l'equip educatiu, un esforç basat en deixar les etiquetes de banda, deixar els tòpics aparcats i creure més en les possibilitats de tots plegats, nois i noies, nens i nenes i educadors i educadores.

Després del meu curs de dos anys de màster en TBE, destinat sobretot a l'àrea clínica de la psicologia i on vaig compartir aula sobretot amb psicòlegs i psiquiatres però també algun educador, vaig traspasar la metodologia i el sistema de funcionament d'aquest model resolutiu a la resta de l'equip, l'any següent 3 educadores de la secció del Güell vam cursar 4 sessions de Teràpia Breu Estratègica, la primera era per conèixer els protocols d'intervenció i les metodologies resolutives per adolescents que abusen de substàncies, la segona la TBE en contextos educatius, la tercera models de família i trastorns habituals ens els infants, adolescents i joves i la quarta i última sessió era coaching per pares i mares, és a dir com traspasar tots els coneixements pràctics de la TBE perquè els processos que iniciéssim al centre obert tinguessin continuïtat a les llars dels nostres infants i adolescents.

Després d'aquest curs vam fer un traspàs de continguts i coneixements a la resta de l'equip i es va valorar que era una tècnica molt útil pel nostre servei, així que vaig contactar amb un dels formadors del màster, l'actual coordinador de tota la formació que es fa a Espanya, Mauro Bolmida, i vam decidir realitzar unes sessions in situ. Durant 3 sessions de 4 hores cada una vam estar analitzant el funcionament del centre obert, la

tipologia d'assistents, la tipologia de famílies, el model educatiu que seguim, per entrar finalment en estratègies adequades al nostre entorn, als nostres nois i noies i a les nostres capacitats com educadors/es.

Nosaltres, els educadors/es del CIJP no som psicòlegs i tot i que podem comprendre amb certa facilitat la base teòrica psicològica de la Teràpia breu estratègica són sobretot les seves eines d'intervenció la part que podem aprofitar més en el nostre context.

Podem esdevenir persones estratègiques, perquè tal i com hem esmentat anteriorment la principal qualitat d'una persona estratègica és saber conèixer les pròpies inseguretats per poder jugar de manera creativa i educativament útil amb la nostra realitat i la interacció que tenim amb aquesta. Podem, a base de pràctica i coneixent els requisits mínims necessaris, convertir-nos en bons usuaris de les diverses tècniques del diàleg estratègic. Podem ser capaços d'identificar amb objectivitat i professionalitat un problema i les solucions intentades. I també podem, amb una bona base teòrica i una bona base pràctica conèixer els detalls de cada una de les diverses estratègies, l'aplicació correcta i incorrecta i el procés evolutiu que cal seguir.

Actualment i després dels diversos processos formatius seguim entrenant-nos en les reunions d'equip general, intentem fer seguiment de casos i treball grupal per resoldre i donar-nos idees estratègiques els uns als altres i comptem amb la supervisió del nostre últim formador, el doctor Bolmida. Cal dir, que ell ens ha donat molts ànims, moltes idees i creu ferventment que el nostre centre és un bon lloc per aplicar aquestes estratègies i quan la confiança en nosaltres mateixos o la por d'equivocar-nos ens envaeix ens recorda que només equivocant-nos podrem entendre quin és el funcionament de les coses.

Estem assolint resultats mesurables i objectius amb alguns casos que donàvem per perduts, estem aprenent de tot allò que observem i volem

canviar, estem creixent en una nova metodologia que es basa en deixar de banda les etiquetes i els estereotips per basar-se en les capacitats dels nostres usuaris i les seves famílies.

4.2. CASOS TREBALLATS.

La idea d'aquest últim apartat és exposar el resultat de tot el que s'ha anat explicant al llarg d'aquest treball. Vull parlar d'alguns dels casos reals que s'estan treballant actualment en el centre obert, per fer-ho exposaré en un primer moment la situació del cas, per facilitar la visualització de la situació, a continuació faré un anàlisi objectiu del problema, les seves solucions intentades, el treball que s'ha fet per analitzar i visualitzar de manera estratègica el cas i finalment com hem anat aplicant possibles solucions i els resultats que ens estan donant.

Primerament explicaré els casos de la secció del Güell, que són els que conec de primera mà, per tant aquests puc exposar-los de manera clara i directa ja que els he viscut en primera persona i he sigut part del procés de canvi. Després exposaré altres casos de les altres seccions, concretament els que hem exposat en les últimes sessions de formació i supervisió. Per tant d'aquests en conec el funcionament, les modalitats, el temps, l'espai, les solucions intentades i puc exposar el treball del cas que s'ha fet conjuntament a l'equip, però no us puc parlar dels canvis ja que considerem que és un treball en marxa que tot i que pot haver donat canvis inicials de manera immediata, es notaran els resultats amb el temps i amb les intervencions directes que es vagin fent.

Els noms dels casos s'han canviat per protegir la identitat dels nois i noies.

CAS 1

	<p>PRESENTACIÓ: MAHAMADOU KONTEH. (Noi de família d'origen gambià, segon germà de 8, de 15 anys)</p>
	<p>DEFINICIÓ DEL PROBLEMA: és un noi amb molt poca capacitat d'autocontrol, que mostra molt sovint actituds i actuacions desmesurades d'exhibicionisme, amb contingut sexual i provocatives cap al grup: balls sensuals, tocaments, etc.</p>
	<p>TEMPS: tot i que fa temps que el noi mostra aquestes actuacions, ha estat en el darrer curs quan aquestes han començat a ser més desmesurades i arribant a ser faltes de respecte cap als altres. Abans havien arribat a semblar gracioses, però ara mateix ens sembla, fins i tot que alguna és intolerable.</p>
	<p>ESPAI: es dóna sobretot en l'espai del centre obert, sabem que no passa a l'institut, on pensem que pot ser que tingui un paper completament contrari al que desenvolupa amb nosaltres. Per suposat tampoc passa a casa, ni al casal de la mesquita on assisteix els dissabtes a la tarda i on té una actitud col·laboradora, servil i molt correcta (cal dir que els mètodes educatius del casal de la mesquita són radicalment diferents als nostres).</p>
	<p>MODALITATS/EXCEPCIONS: el seu comportament és variable, tant pot estar ballant, com tocant-se de maneres obscenes o ofensives per al grup, o mirant-se al mirall, contestacions, provocacions verbals als altres ... També hem de tenir en compte que pot fer aquestes actuacions enmig del gran grup, enmig de l'activitat o fins i tot estant només ell sol al passadís. Com a excepció hem observat que quan el noi es troba en un entorn poc familiar o que desconeix, es retreu i conté, i fins i tot es queda apartat en un racó fins que no se li dóna pas o agafa una mínima confiança.</p>
	<p>SOLUCIONS INTENTADES: Avisos verbals, time-out temporal, expulsions, control constant mitjançant el contacte físic per part de l'educador/a, reflexió, diàleg a tutories, permetre les burles dels companys pensant en</p>

	<p>que potser així s'adonarà de que la situació no és graciosa pels altres, treure'l fora a l'activitat i fer-lo ballar fingint un interès per part de l'educadora referent, la carta de participació en un concurs de ball fictici (al qual va mostrar molta por i va rebutjar, dient que ell no en sabia prou, i que no l'agafarien, tot i que en realitat es moria de ganes de ser prou valent com per poder-s'hi presentar, etc.)</p>
	<p>INTERACCIÓ DEL SISTEMA: atès que el problema només es dona en el context del centre obert, pensem que possiblement el sistema patològic sigui el mateix centre, però encara que les seves conductes són rebutjades tant per nois com per noies, ell continua actuant de la mateixa manera. Volem dir també que ell no és una persona interessant per a ningú en l'entorn del centre obert, on les relacions amb ell només es basen en aguantar les burles dels altres i arribar a ser el mico de fira del qual tots es riuen. Ell té una autoestima altíssima, es veu guapo, es veu interessant i es creu llest, lògicament nosaltres no volem entrar en el joc de discutir si això és cert el que si que no podem permetre és que això ens suposi enfrontaments constants i continus, ja que la seva autoestima li fa creure que sempre els altres estan equivocats.</p>
	<p>TREBALL DEL CAS: després de l'anàlisi i el debat s'arriba a la següent conclusió; l'objectiu principal d'aquest noi és ser el centre d'atenció, amb alguna de les coses que sap fer més bé, que és ballar. S'estableix que se li donarà una prescripció amb el discurs que des de l'equip educatiu ens hem adonat del gran potencial que té i de la necessitat enorme que manifesta de poder dedicar-se una estona a ballar, per tant cada dia quan entri al centre un dels educadors se l'endurà a una sala i li posarà una música perquè el noi balli tranquil·lament i pugui treure tota la seva energia, d'aquesta manera no haurà de fer-ho en els altres espais i s'evitarà discussions amb els companys/es i discussions amb els educadors/es.</p>

PROCÉS DE CANVI I RESULTATS: es va iniciar el sistema establert el dilluns 8 de febrer. Cada dia s'hi dedicava un educador diferent, (fent veure que cada un dels educadors/es érem experts en un àmbit, l'educador que li tocava els dilluns puntuava el ritme, l'educadora dels dimarts puntuava la indumentària i aspecte físic, l'educadora dels dimecres puntuava si era prou sexy i l'educadora dels dijous puntuava el ball en totes les seves àrees, els divendres es feia una valoració general de tots els aspectes i es feia una mitjana de la puntuació). A més a més vam posar-li un mirall a davant perquè pogués veure's i mirar-se (cosa que li encanta).

Es va pactar que inicialment es farien 15 minuts i que aquest temps s'aniria augmentant o disminuint depenent de la necessitat del noi. A més a més, cada vegada que el noi en una sala es posés a tocar-se o a ballar sense estar pactat se'l trauria de la sala i aniria amb un dels educadors/es a fer 10 minuts més de ball, ja que s'observava que en aquell moment era necessari per ell i volíem ajudar-lo.

Vam iniciar les sessions, el noi no volia ballar, ni ha ballat en cap ocasió, ell va escollir les músiques que necessitava per poder ballar còmodament, però tot i així no ha ballat en cap de les sessions.

La primera setmana realment va ser molt dura, tant per l'equip educatiu com pel noi, ell es negava a ballar, es passava els 15 minuts assegut emmirallant-se i esperant que passessin els minuts, però a més a més vam complir estrictament la norma que si en un espai no autoritzat ballava se li farien fer 10 minuts més, per tant, durant la primera setmana alguns dies va arribar a fer 3 sessions més de 10 minuts. Però els canvis es van notar ràpidament, el grup estava tranquil, no hi havia discussions es van acabar les exhibicions que faltaven el respecte a les noies i el noi en acabar les dues primeres setmanes va començar a demanar si us plau que paréssim de fer-li fer allò. Nosaltres vam seguir amb l'argument que veiem que encara tenia la necessitat i que volíem ajudar-lo a no tenir conflictes a millorar les

seves capacitats, etc.

Al cap d'un mes vam reduir el temps de les sessions a 8 minuts. El noi gairebé mai manifestava cap acció obscena, ja no ballava en cap de les activitats, no tenia discussions amb els altres, no molestava les dinàmiques amb comentaris fora de lloc i no esgotava la paciència dels educadors/es. Si en algun moment s'intuïa una petita relliscada n'hi havia prou amb una mirada o un gest perquè el noi entengués quina era la conseqüència.

La freqüència i temporalitat de les sessions es va anar disminuint de manera gradual, es va passar de fer-ho cada dia 8 minuts a fer-ho cada dos dies 10 minuts, després dos cops per setmana, un cop a la setmana i finalment només quan els educadors/es ho veiéssim necessari.

La situació en aquests moments, 3 mesos després de l'inici de la intervenció podem considerar-la resolta, a vegades encara lo preguntem si ho necessita o si avui ha pogut assajar a casa i no cal que ho faci al centre obert; tornant endarrere, podem dir que, utilitzant un discurs paradoxal que ha situat al noi en una posició compromesa, hem aconseguit apagar el foc afegint-hi llenya.

CAS 2

	<p>PRESENTACIÓ: FATOUMATA BANDEH (noia de 14 anys, família d'origen gambià)</p>
	<p>DEFINICIÓ DEL PROBLEMA: lideratge negatiu sobre el grup de noies del centre, amb actituds basades en l'enveja i en la gelosia, que es converteixen en accions dèspotes, cíniques, controladores i d'amenaça cap a les que l'envolten. Pot arribar a entrar en estats de còlera, arribant a ferir i trepitjar a les companyes, arribant a cohibir i faltar el respecte de males maneres. La seva intel·ligència i falsedat li permeten arrossegar al grup de noies a realitzar actuacions que salten les normes jugant el paper de víctima per salvar la seva imatge.</p>
	<p>TEMPS: fa dos anys a la secció d'adolescents. Ja tenia els mateixos problemes a la secció de mitjans, observem que a mesura que ella es fa gran juga més aquest paper i s'aprofita de la seva situació, els discursos cada vegada resulten més premeditats.</p>
	<p>ESPAI: a l'institut juga el mateix paper que en el centre obert, té diversos fulls d'incidències i té el professorat cansat i enfadat amb el seu comportament. A casa s'alia amb la seva germana, un any més gran que ella i els seus pares tenen poca autoritat, consentint d'aquesta manera una perpetuació de les seves conductes.</p>
	<p>MODALITATS/EXCEPCIONS: quan no té el ramat, es torna una ovella més i deixa de ser el pastor, no té cap autoritat ni importància en el grup de les grans, quan està sola amb elles és capaç de treballar i col·laborar en totes les actuacions. Una altra excepció l'hem observat quan hi ha coses a guanyar o té interès en l'activitat, llavors es torna afectuosa, dolça, amable i participativa, arribant a ser una peça important en el grup de treball, ja que té moltes capacitats. També les seves accions poden variar segons l'educador que tingui davant.</p>

	<p>SOLUCIONS INTENTADES: avisos verbals, time-out, expulsions de l'activitat i a vegades amb avís als pares, diàleg-anàlisi-reflexió a les tutories, acords d'assistència, pèrdues de privilegis (assistir o no a les activitats lúdiques segons la seva implicació i participació a les altres).</p>
	<p>INTERACCIÓ DEL SISTEMA: la seva germana, que té un any més, juga dos papers, de vegades és la seva màxima còmplice (llavors surt encara més forta i segura de les situacions), altres vegades el seu pitjor enemic (aleshores es veuen en conflictes verbals i físics de vegades incontrolables). La mare l'encobreix i la defensa sovint, tot i saber que ella no actua correctament, i la protegeix del pare que és qui marca els límits i posa els càstigs. Amb les noies del centre obert juga un paper dominant i de donar ordres. Fa córrer el grup en funció dels seus interessos, pot ser dèspota, cruel i falsa tant amb els companys/es com amb els educadors/es. Es dedica per sistema a deixar de banda i a marginar alguna de les noies amb més carisma per poder esdevenir ella el centre d'atenció.</p>
	<p>TREBALL DEL CAS: després de diverses problemàtiques, realment greus i complicades, de diverses converses, tutories, xerrades amb la mare, trucades al pare, etc es va arribar a la conclusió de reduir-li l'horari d'assistència al centre obert. Va ser en aquest moment quan l'equip educatiu va constatar que el grup de noies funcionava amb normalitat, totes s'avenien, no es feien bàndols, ni grups, podien treballar conjuntament etc. Es va traspasar una valoració de la situació, lògicament de manera educativa, a la noia i es va pactar que deixariem que s'introduís en aquest nou funcionament del sistema. En menys d'una setmana es va viure un episodi realment dur i conflictiu entre les noies, de la mà i de les ordres de la Dolors. Així doncs es va passar a la mesura crítica de suspensió de l'assistència a les activitats del centre obert. Només podia venir a l'espai de suport escolar.</p>

PROCÉS DE CANVI I RESULTATS: actualment i després d'aplicar aquestes mesures, poc estratègiques, però altament efectives, si que s'ha iniciat un treball estratègic, partint del seu interès per assistir a les activitats. El dia que va demanar fer una tutoria per preguntar si la podríem deixar assistir a alguna activitat més, va ser el moment ideal per iniciar el treball estratègic. Actualment, i bastant-nos en un procés d'actuació similar al seu, la provocació, la desconfiança, la falsedat, hem aconseguit que la noia participi de manera més o menys normalitzada a les activitats. El diàleg pel canvi es va iniciar amb els dubtes de les seves capacitats, fet que l'ha conduït inevitablement allà on volíem els educadors/es. El seu orgull la porta a demostrar-nos cada dia que les nostres afirmacions, sobre les seves incapacitats de millorar, no són reals, i aquestes demostracions fan que acabi venint al nostre territori, per treballar, per dialogar i per seguir amb el procés de canvi. Hem aconseguit fer pujar a l'enemic a les golfes i després li hem tret l'escala.

CAS 3

	<p>PRESENTACIÓ: ANNA SOLÀ (Noia catalana de 13 anys, pares separats amb una relació oberta i molt familiar, amb altres parelles i fills d'aquestes altres parelles)</p>
	<p>DEFINICIÓ DEL PROBLEMA: múltiples personalitats segons el lloc on es troba. Viu en una constant perversió de si mateixa perquè se l'accepti en el grup en què vulgui pertànyer, arribant a nivells intolerables de submissió i baixesa. Necessita estar vinculada a algú sigui com sigui, encara que sàpiga que no és el millor camí.</p>
	<p>TEMPS: aquest comportament s'està veient augmentat i corregit des que va entrar a l'institut el setembre del curs passat.</p>
	<p>ESPAI - MODALITATS / EXCEPCIONS: centre obert: paper victimista i mosqueta morta, es deixa trepitjar i perd el respecte per ella mateixa. A casa de la mare: invalidada pels mitjans i sobreprotecció de la mare. A casa del pare: la nena bona consentida. A l'institut: actituds de supèrbia i menyspreu cap als altres i sobretot cap al professorat. Davant dels nois: juga un paper de noia fàcil i accessible.</p>
	<p>SOLUCIONS INTENTADES: treball de tutories amb la noia de les seves modalitats de comportament, fent anàlisi i reflexió, també de la relació amb la mare, control de la seva participació i/o aïllament en el gran grup.</p>
	<p>INTERACCIÓ DEL SISTEMA: per les seves formes i les seves capacitats sovint és rebutjada pel grup de noies per enveja d'aquestes. La mare desenvolupa un paper de sobreprotecció i control excessiu (cada dia la va a buscar a l'institut i al centre obert, té molt controlats els horaris de les activitats que fa, etc.) que li provoca a vegades pors i neguits propis de la mare, però que acaba repetint la noia.</p>

TREBALL DEL CAS: ens trobem davant d'un cas que anomenem prostitució relacional, es ven i ven tot el que té i sap que fa bé per agradar als altres. A més a més el rebuig constant la fa posicionar-se en un paper de víctima que encara rebutgen més. Ella sempre va buscant les relacions, les aprovacions i l'acceptació dels altres, però sabent que el resultat no serà el que espera o el que busca. Quan un entra en una sala pensant que cau malament als altres, se'ls mira diferent que si hi entra pensant que cau bé, tal i com hem explicat anteriorment. L'actitud que tenim quan ens hem d'enfrontar a un procés que estem segurs que acabarà malament no és la mateixa que si ens hi enfrontem pensant que anirà bé o almenys anirà com jo pronostico.

PROCÉS DE CANVI I RESULTATS: en una tutoria es parla amb la noia del problema, s'analitza la situació des del seu punt de vista i des del punt de vista de l'equip educatiu. Llavors se li fa la següent prescripció: cada dia haurà d'anar a buscar almenys una resposta negativa. Pot ser tan simple com demanar hora a algú que no té rellotge o demanar que li donin una part del berenar a algú que saps segur que no te'n donarà. Amb aquesta maniobra estem posant en marxa el procés de travessar el mar sense que el cel ho sàpiga, de manera inconscient per la noia estarem aconseguint que el rebuig que fins ara era esperat però insuportable sigui igualment esperat però com un premi, ja que és el que li estem demanant que aconsegueixi.

Amb la posada en marxa d'aquesta prescripció vam aconseguir diverses coses: la primera, la noia ja no estava obsessionada amb el rebuig sinó amb aconseguir precisament que al llarg de la tarda 3 persones li diguessin que no de manera premeditada. La segona, la manera de relacionar-se havia canviat completament, ella ja no anava a buscar l'aprovació sinó que anava a buscar el rebuig per tant la seva actitud era decidida i forta, i no covarda i forçada. La tercera, va començar a deixar d'obsessionar-se amb el grup de les noies populars per començar a fixar-se que al centre hi havia moltes

altres persones amb qui relacionar-se, al principi li era més fàcil aconseguir d'aquestes altres persones el rebuig, i això la va conduir a establir relacions noves amb persones que fins aleshores no havia valorat. Poc a poc va aconseguir anar a buscar el rebuig del grup de les populars, que ja no la veien com una víctima, ni com una persona que es venia per estar amb elles, això va fer que la valoressin més.

Després de 3 setmanes de fer aquest procés es va passar a al següent fase: donar-li eines i tècniques de comunicació per avançar-se al temut rebuig no provocat. Calia preparar-la per quan deixéssim de buscar rebuig intencionadament. Vam fixar-nos que en els seus discursos ella s'esforçava tant en convèncer, amb idees tan bones que les altres per ràbia i per enveja rebutjaven immediatament. Per tant havíem de canviar aquest moment. Vam proposar-li que a partir d'aquell moment iniciés els seus arguments i les seves preferències amb un: “ja sé que no us semblarà bé però...” o “segurament no és bona idea però...” o “ara diré una bajanada però...” sobretot quan volgués intentar convèncer a algú. La tècnica va fer furor, ja que les noies es mostraven amb una altra predisposició a escoltar-la, ella es mostrava dèbil i dubtosa i això a les altres els donava una sensació diferent que les conduïa a acceptar les idees, perquè tot i ser bones com abans, la noia les manifestava amb senzillesa.

Actualment seguim treballant la part de tècniques i estratègies de comunicació, la noia ha fet un canvi relacional important. Se la veu més tranquil·la, més juganera, participativa i sense por. La resta nota aquest canvi, el valoren i comencen a valorar-la. Ha aconseguit fer-se desitjar pel grup comportant-se d'una manera senzilla i natural. Hem aconseguit navegar pel mar sense que el cel ho sàpiga i crear des de res.

CAS 4

	<p>PRESENTACIÓ: PAU ROURE (nen català de 9 anys de família nuclear)</p>
	<p>DEFINICIÓ DEL PROBLEMA: Nen amb molt baixa autoestima, mai vol realitzar les activitats proposades per por de quedar malament davant del grup o bé perquè no es riguin d'ell. No té vincles afectius sòlids ni amb els companys ni amb els educadors. La mare és molt permissiva i conformista amb l'actitud del nen.</p>
	<p>TEMPS i ESPAI: sempre que es troba dins del Centre Obert i sobretot a l'inici de la tarda quan coneix les activitats que es realitzaran.</p>
	<p>MODALITATS/EXCEPCIONS: Vigila el mal comportament dels companys per alertar els educadors. Mostra desgana per qualsevol activitat que se li plantegi expressant sempre amb un "quina merda" o "quin fàstic" encara que acabi sempre realitzant-les. Sobretot en les activitats esportives. Mostra desconfiança cap als altres. Sempre pensa que parlen d'ell i malament.</p>
	<p>SOLUCIONS INTENTADES: Ignorar la seva demanda quan critica l'actitud dels companys. Donar resposta a la seva demanda. Fer-li saber que ell no és un educador i que aquesta és la nostra tasca. Reforç positiu per petit que sigui el seu èxit. Anticipar la seva reacció. Ignorar. Intentar fer-li veure que el món no gira entorn a ell. Ignorar aquesta actitud.</p>
	<p>INTERACCIÓ DEL SISTEMA: En general els seus companys l'ignoren encara que tendeixen a rebutjar-lo.</p>
	<p>TREBALL DEL CAS: cal prevenir les queixes constants preveient-les i anticipant-les per buscar una disminució. Per exemple anteposar a les nostres frases explicatives oracions com: " ja sé que això és una xorrada</p>

	<p>però és l'únic que podem fer” o “ja sé que aquest casal cada vegada és més avorrit i les activitats més pesades però no tenim més coses per fer ara”. Anticipant la seva reacció evitarem la seva desgana verbal.</p> <p>Pel que fa al control sistemàtic dels altres, posar-lo en una situació compromesa, si realment vol vigilar-los que ho faci en tot moment i a tota hora i realitzant un registre. Al final de la tarda es valorarà el seu esforç.</p> <p>Pel que fa a les dificultats de participació i la vergonya i por a fer el ridícul, iniciar un treball de millora de l'autoestima, motivant-lo a participar encara que li faci por fer-ho malament o que tingui vergonya de fer el ridícul. Motivar aquesta participació amb metàfores o imatges que li evocuin emocions negatives al fet de no participar. Per exemple: se li pot dir que quan ell es nega a fer-ho per por de fer el ridícul, els companys/es automàticament pensen en que realment farà el ridícul, o exposar-li que sembla el gran jugador d'un equip de futbol que es prepara pel gran partit i al final decideix quedar-se a la banqueta, i la gent que pensa dels jugadors que estan a la banqueta, o que estan lesionats o que són més dolents que els altres, i per tant acaba perdent el seu propi partit personal. Si no participa mai guanyarà.</p>
	<p>PROCÉS DE CANVI I RESULTATS: en aquest cas tot just estem en l'etapa de treball del cas i encara no s'han pogut observar prou canvis o elements que constatin aquest procés de canvi i resultats. Pensem que és un treball que cal seguir realitzant al llarg del temps i que malgrat que en algunes ocasions es vegi tallat pel canvi de curs, o de secció, el nostre treball de casos, la revisió en equip i la supervisió conjunta ens permeten continuar amb el que s'inicia en un moment i previ l'acord mutu de l'equip general.</p>

CAS 5

	<p>PRESENTACIÓ: SERGI CASTANYER (nen de 9 anys, família catalana, pare i mare amb diagnòstic de discapacitat psíquica, té un germà un any més gran i una germanastra per part de mare 8 anys més gran que ell).</p>
	<p>DEFINICIÓ DEL PROBLEMA: Família molt desestructurada, (pare i mare amb absència de rols parentals) molt consentit per la mare. No té vincles afectius sòlids amb cap company. Només sap establir relacions mitjançant la violència. Fa moltes crides d'atenció. Molt mala relació amb el seu germà, que també assisteix al Centre Obert, (el qual és molt conscient de la situació familiar i s'avergonyeix). A causa d'aquesta mala relació, el germà ha deixat d'assistir al centre obert.</p>
	<p>TEMPS: quan interactua amb els altres nens/es.</p>
	<p>ESPAI: Aquesta situació es produeix en tots els àmbits de la seva vida quotidiana (escola, carrer, Centre Obert, ...).</p>
	<p>MODALITATS/EXCEPCIONS: Passar per davant d'un company i donar-li una puntada en lloc de dir hola. Començar a jugar amb algun nen de manera innocent i donar-li un cop amb la mà sense cap motiu. Punxar als companys per cridar l'atenció dels educadors. Les excepcions es donen quan un educador/a està per ell i li fa reforç positiu.</p>
	<p>SOLUCIONS INTENTADES: Marcar límits, reforç positiu (està funcionant molt bé i ha fet millorar molt la relació amb els educadors, però no amb els seus companys).</p>
	<p>INTERACCIÓ DEL SISTEMA: en general els seus companys l'ignoren, encara que quan ell els provoca reaccionen de manera violenta (en general) per a deixar palesa la seva superioritat davant seu i davant del grup, el nen en concret és dels més petits d'edat del casal, tot i que físicament no ho</p>

	sembla degut a la seva obesitat.
	<p>TREBALL DEL CAS: cal buscar els mínims objectius per començar a assolir canvis i potser el més pràctic de treballar seria reduir la violència per facilitar la resta de components. Cal iniciar un funcionament relacional diferent i canviar el sistema perceptiu-reactiu del nen. Així per exemple seria molt útil fer entendre al nen que cada vegada que ell es porta malament, i assumeix el paper de nen dolent, els altres automàticament es converteixen en bons i això és una ajuda molt gran per l'equip d'educadors de manera que els educadors/es començaran a jugar el següent esquema: cal buscar un educador/a que farà de còmplice i un educador/a que farà de policia, però també col·laborador. L'educador que farà de còmplice el buscarà cada tarda per planejar una gamberrada, i de passada li explicarà que quan ella faci una senyal a l'educador/a policia, aquest li farà un crit, l'avisarà, l'apartarà del grup i li donarà les gràcies per haver ajudat a que els altres es calmessin i es comportessin i que ara ha de fer veure que està castigat. El nen, que inicialment no entendre la maniobra i possiblement pensarà que estem sonats, començarà a jugar al joc, creient-se el que li hem dit. Mica en mica començarà a sentir el canvi i finalment l'entendrà. Quan arribem a aquest moment caldrà buscar un altre objectiu petit que ens solventi un altre part del seu comportament, però possiblement serà més senzill perquè haurem iniciat un procés de canvi en espiral i que esperem que acabi amb un final òptim.</p>
	<p>PROCÉS DE CANVI I RESULTATS: en aquest cas, i igual que en l'anterior, tot just estem en l'etapa de treball del cas i encara no s'han pogut observar prou modificacions o elements que constatin aquest procés de canvi i resultats. Pensem que és un treball que cal seguir realitzant al llarg del temps i que malgrat que en algunes ocasions es vegi tallat pel canvi de curs, o de secció, la supervisió conjunta ens permeten continuar amb el que s'inicia en un moment determinat.</p>

CAS 6

	<p>PRESENTACIÓ: JORGE ALEJANDRO TORRES (nen de 8 anys de família monoparental d'origen llatinoamericà)</p>
	<p>DEFINICIÓ DEL PROBLEMA Un nen de 8 anys diagnosticat amb trastorns de la personalitat i brots autistes. Família monoparental, la mare és molt jove (26 anys). Quan el nen tenia 4 anys a la casa es va viure un ambient de violència, per part del pare cap a la mare ocasionant una ruptura de la parella. Actualment ni el nen ni la mare tenen contacte amb el pare. La mare és d'origen colombià i tota la família extensa resideix a Colòmbia. Al Centre Obert és un nen molt mogut que manifesta molts problemes d'atenció. També li costa relacionar-se amb els altres i, sobretot, realitzar activitats en gran grup.</p>
	<p>TEMPS: Des de que es va inscriure al casalet i per tant som coneixedors de la situació.</p>
	<p>ESPAI: La relació mare i fill és molt comunicativa i la mare es mostra molt sobreprotectora. El nen està escolaritzat a una escola ordinària amb una Adaptació Curricular Individualitzada i amb una persona de reforç dins l'aula.</p>
	<p>MODALITATS/EXCEPCIONS: A l'hora de relacionar-se es mostra molt susceptible i reacciona de forma impulsiva i "agressiva", no accepta bromes dels altres, li costa compartir i sempre que pot molesta amb allò que sap que farà enfadar als companys. Acostuma a aïllar-se i reclamar l'atenció de l'adult (amagar-se sota la taula, aïllar-se en una sala, buscar un espai silenciós,...). Es mostra molt obsessiu en determinats temes o situacions arribant a acaparar tot el seu interès. (Per exemple: al Casalet tenen un personatge fictici "en Bocagrossa" que està representat en diferents</p>

	<p>cartells, a ell li agrada molt i sempre vol dibuixar-lo, li fa petons, porta joguines d'aquest personatge...).</p>
	<p>SOLUCIONS INTENTADES: No donar la possibilitat de que decideixi si participa o no, és igual que la resta. Quan no vol participar reflexionar sobre el "per què" perquè argumenti què pensa i què sent. Converses amb la mare. Oferir un espai individualitzat en els deures per facilitar la concentració.</p>
	<p>INTERACCIÓ DEL SISTEMA: des de l'escola, la mare i des del centre hem observat que el nen en moltes ocasions s' "aprofita" de la seva situació per al seu propi benefici (per exemple quan no vol participar en una activitat en gran grup ens diu que està trist sense explicar el motiu). Destacar que és un nen amb molta facilitat de paraula i memòria per als temes que li motiven, té un vocabulari avançat i una gran capacitat d'imaginació.</p>
	<p>TREBALL DEL CAS: podem plantejar-nos dos objectius petits que resoldrien de manera més o menys determinant la resta de problemàtiques i podria esdevenir un bon començament per al cessament de la situació; un seria trencar el vincle malaltís que pot provocar a vegades amb els educadors/es; i el segon podria ser treballar les actituds molestes cap als altres membres del grup. Per treballar el primer es podria adoptar un rol teatral que el conduís a voler acabar amb aquelles actituds que fins aleshores li aportaven beneficis. Per exemple, quan el nen digui que no vol participar perquè està trist en comptes de convidar-lo i insistir l'agafarem i l'acompanyarem a un racó de l'espai i li direm que el millor per estar trist és quedar-se sol i pensar en els nostres problemes i que com que volem ajudar-lo i fer que estigui millor com més aviat millor, li deixarem que estigui sol (i avorrit) en aquest racó tota l'activitat. Si a la següent encara no se sent millor haurà de seguir fent aquest procés de reflexió per a la seva millora anímica. Esperem que aquesta maniobra l'inciti realment a voler participar activament a l'activitat; en cas que hi participi però es queixi o en algun moment es mostri demandant un altre cop, se</p>

	<p>l'acompanyarà fora de l'activitat recomenant-li una estona més de reflexió.</p> <p>Per poder treballar el segon objectiu podríem proposar-nos buscar un ajudant de la resta del grup, un dels grans, se'ls agafa als dos i se'ls explica una història del poder dels forts i el poder dels febles, relacionant-lo a ell com un feble, perquè sempre ha de molestar als altres per sentir-se fort i posant a l'altre company com a fort, perquè és estimat i respectat pel grup sense haver de fer males accions. I els hi diem que a partir d'ara el nen fort el protegirà perquè ens hem adonat de que és molt dèbil, a més a més li ensenyarem com ser un fort natural i no un feble que fa veure que és fort abusant dels que encara són més dèbils. Esperem que com que el nen no voldrà ser dèbil deixarà de fer allò que molesta als més petits.</p> <p>Hem d'aconseguir trobar la manera per tal que tot allò que intenti fer per cridar l'atenció esdevingui premeditat, demanat pels educadors i per tant perdi tota l'espontaneïtat, que és el que molesta als companys, als educadors/es i al funcionament de les activitats.</p>
	<p>PROCÉS DE CANVI I RESULTATS: en aquest cas, i igual que en els dos anteriors, tot just estem en l'etapa de treball del cas i encara no s'han pogut observar prou canvis o elements que constatin aquest procés de canvi i resultats. Pensem que és un treball que cal seguir realitzant al llarg del temps i que malgrat que en algunes ocasions es vegi tallat pel canvi de curs, o de secció, el nostre treball de casos, la revisió en equip i la supervisió conjunta ens permeten continuar amb el que s'inicia en un moment i previ l'acord mutu de l'equip general.</p>

5. CONCLUSIONS

En aquest treball volia presentar una recollida i anàlisi d'una experiència que penso que és molt novedosa en l'àmbit dels centres oberts i potser fins i tot per l'educació social. La teràpia breu estratègica, encara és una metodologia poc coneguda en comparació amb altres corrents psicològiques molt més esteses tant en la seva filosofia com en la seva metodologia i potser podem considerar que no és una corrent en si, ja que deriva directament de la teràpia sistèmica tal i com he explicat en el capítol 2.1.

Vull aclarir que en aquest treball no pretenia defensar cap de les corrents psicològiques existents, ni volia posicionar-me a favor d'alguna d'elles, malgrat pugui semblar-ho. La meua intenció és purament informativa, volia presentar una metodologia pràctica que en l'actualitat ens està donant resultats qualitius i quantificables en les dinàmiques diàries del centre obert del CIJP Sta. Eugènia.

La TBE és actualment, per mi, una eina d'intervenció ràpida i efectiva que ens dona resultats objectivats i processos de canvi positius pel desenvolupament educatiu dels nostres usuaris. Com ja he comentat, sovint disposem de poc temps per intervenir amb els nois i noies, fins i tot en altres àmbits de l'educació social, les intervencions han de realitzar-se de manera ràpida i efectiva perquè els usuaris canvien a un ritme trepidant. Nosaltres, com a equip educatiu buscàvem una eina que ens permetés trobar el punt d'inflexió de les actituds dels nostres usuaris i, des del coneixement d'aquests punts, generar un canvi.

Sabem els problemes de fons que porten aquests nois i noies i que sovint són la causa d'aquests comportaments desmesurats i intolerables. Ens trobem en una posició privilegiada, som coneixedors de les famílies, dels professors, sovint esdevenim el nexa entre aquests dos, coneixem els grups de relació, els grups de risc, tenim contacte amb els educadors de

primària, amb els professionals dels serveis psicològics, i intervenim a diari amb els nois i noies. La quantitat d'informació de la que disposem i coneixem ens fa ser un punt àlgid en aquest procés educatiu, però per fer-ho cal tenir unes eines adequades, ens cal formació i ens cal destresa. Tenim la formació i tenim les eines, seguim practicant per aconseguir més destresa, els casos exposats en aquest treball i els altres que treballem al centre obert són esperançadors, la TBE ens està sent molt útil per resoldre molts problemes comportamentals i emocionals, fins i tot en alguns casos hem fet partícips a les famílies, que tot i que en un primer moment ens miraven estranyats, com miràvem nosaltres al principi aquestes tècniques paradoxals, constaten els petits canvis que anem construint.

Possiblement es qüestionarà l'efectivitat real en els problemes psicològics i familiars que provoquen les situacions que nosaltres podem retallar, minvar i fins i tot fer desaparèixer, però no es tracta de pensar en el fet que estem posant pedaços sense arribar a tocar el fons, construïm mica en mica noves realitats i noves actituds que en el seus contextos habituals generaran canvis en els diferents sistemes. Volem construir processos en cadena que guiats per petites maniobres i amb l'ajuda d'altres experts que ens acompanyen en el camí, desbloquegin situacions conflictives donades en aquests sistemes. Per això és important el treball en xarxa i el temps que dediquem a implicar a altres membres en aquest procés. Molts dels nostres usuaris tenen famílies, que malgrat esdevenen la causa de les situacions, són molt col·laboradores i amb l'ajut de l'equip del treball amb famílies podem elaborar un bon procés de canvi. D'igual importància són els professionals del CSMIJ (centre de salut mental infantil i juvenil), els professionals dels centres educatius...

Pels professionals no ha sigut un procés tan ràpid ni tant fàcil, tot i que les estratègies s'entenen ràpidament i pot donar la sensació de que en un moment esdeven una persona que actua de manera estratègica, cal

aquesta formació que ens ha ajudat a ser capaços d'analitzar, de saber veure les solucions intentades, d'iniciar-nos en la utilització del diàleg estratègic, d'equivocar-nos i entendre que aquestes equivocacions ens feien conèixer millor el problema, etc. He presentat una eina de treball que té les seves tècniques, però no oblidem que també té un rerefons teòric i que és important conèixer-lo. Així per exemple cada una de les estratègies exposades en el capítol 2.3. pot entendre's ràpidament, i més si veiem l'exemple del centre obert, però a vegades la frontera entre elles és difusa i per això cal un coneixement que minimitzi el marge d'error i que permeti tenir clara la idea del punt de partida: resoldre problemes difícils amb solucions simples.

Per acabar aquestes conclusions m'agradaria recordar la dificultat que tenim tots per canviar els nostres punts de vista; a vegades és difícil entendre allò nou sense deixar de pensar en allò que ja sabem, però si som capaços de mirar amb els ulls oberts veurem possibilitats molt més enllà del que pensem.

“En un dia molt calorós, en una ciutat al sud d'Itàlia, un pare i el seu fill inicien un viatge, amb el seu ase, per visitar a uns parents que viuen una ciutat llunyana de la seva comarca. El pare va dalt l'ase i el fill camina al seu costat; els tres passen per davant d'un grup de persones, i el pare sent que diuen:

– Mirin això! Quin pare més cruel, va sobre l'ase i el seu fill ha d'anar caminant en un dia tant calorós!

Aleshores el pare, baixa de l'ase i fa pujar el seu fill i continuen així el camí. Al cap d'uns instants passen per davant d'un altre grup de gent i sent que aquests diuen:

- Però mirin això! El pobre vell caminant en un dia tan calorós i el fill a sobre de l'ase ben còmode. Quina mena d'educació és aquesta!

El pare aleshores pensa que potser el millor és que vagin tots dos a dalt de l'ase, i continuen així el camí fins que passen per davant d'un altre grup de persones i el pare sent:

- Mireu que cruels! Aquests dos no tenen ni una mica de misericòrdia per aquest animal que ha de carregar amb tot aquest pes en un dia tan calorós!

Aleshores el pare decideix que és millor que baixin de l'ase i caminin els dos al costat de l'ase. Fins que passen per davant d'una altre grup de persones i aquesta vegada senten que diuen:

- Mira que burros aquests dos, en un dia tan calorós caminant tot i que tenen un ase per anar-hi a sobre!”

(Nardone, 1998)

Aquesta història pot seguir així, donant voltes i voltes al mateix tema, però sobretot ens serveix per observar que hi ha moltes possibilitats de veure les coses i que les realitats canvien segons com ens les mirem.

6. BIBLIOGRAFIA

- Apunts i documents mecanografiats del curs: *màster 7 de Teràpia Breu Estratègica*. Coordinat per l'àrea d'intervenció estratègica de l'Institut Gestalt. Barcelona: febrer 2007 a desembre 2008
- Apunts i documents mecanografiats del curs: *Niños, adolescentes y familias en dificultad*. Realitzat a la primavera del 2009.
- Apunts i documents mecanografiat del curs: *La intervención con adolescentes que abusan de sustancias*. Prof. Matthew Selekman. Barcelona: març 2009
- Apunts i documents mecanografiats del curs: *adolescentes problemáticos*. Prof. Matthew Selekman. Barcelona: març 2008.
- Balbi, E., Artini, A. (2009). *Curare la scuola: il problem solving strategico per i dirigenti scolastici*. Milà: Ponte alle Grazie
- Balbi, E., Boggiani, E., Dolci, M. i Rinaldi, G. (2009). *Adolescenti violenti: contro gli altri, contro se stessi*. Milà: Ponte alle Grazie.
- Beyebach, M. (2006). *24 ideas para una psicoterapia breve*. Barcelona: Herder
- Estellés, P., Viedma, F. i equip C.O. Salesians de Catalunya. (2010). *Centres oberts: una proposta educativa per a nens i adolescents en risc*. Barcelona: CCS.
- Fiorenza, A. (2003). *Niños y adolescentes difíciles*. Barcelona: RBA.
- Haley, J. (1980). *Terapia no convencional: las tecnicas psiquiatricas de Milton Erickson*. Buenos Aires: Amarrortu.
- Nardone, G., Watzlawick, P. (1993). *El arte del cambio* (2a ed) Barcelona: Herder.
- Nardone, G. (2002). *Psicosoluciones*. Barcelona: Herder.
- Nardone, G. (2003). *Modelos de familia*. Barcelona: Herder.
- Nardone, G. (2004). *El arte de la estratagema*. Barcelona: RBA.
- Nardone, G., Fiorenza, A. (2004). *La terapia breve en contextos educativos*. Barcelona: Herder.

- Nardone, G., Salvini, A. (2006). *El dialogo estratégico*. Barcelona: RBA
- Nardone, G., Portelli, C. (2007). *Conocer a través del cambio*. Barcelona: Herder
- Nardone, G. (2008). *La mirada del corazón: aforismos terapéuticos*. Barcelona: Paidós.
- Procter, H. (2001). *Escritos esenciales de Milton Erickson I: hipnosis y psicología*. Barcelona: Paidós
- Procter, H. (2003). *Escritos esenciales de Milton Erickson II: Terapia psicológica*. Barcelona: Paidós.
- Watzlawick, P., Nardone, G. (1999). *Terapia Breve: filosofía y arte*. Barcelona: Herder
- Watzlawick, P. (1989). *El arte de amargarse la vida*. Barcelona: Herder
- Watzlawick, P., Weakland, J.H., Fish, R. (1995) *Cambio: solución y formación de los problemas humanos*. Barcelona: Herder.
- Watzlawick, P. i cols. (1991). *Teoría de la comunicación humana*. Barcelona: Herder.
- Wittezaele, JJ., Garcia, T. (2004). *La escuela de Palo Alto*. Barcelona: Herder.

Pàgines web:

- [Associació de teràpia breu estratègica de Barcelona \(2009\). Teràpia Breu Estratègica. Recuperat abril 2010 des de http://www.terapiaestrategica.es](http://www.terapiaestrategica.es)
- [Nardone, G. \(2010\). Giorgio Nardone. Recuperat a l'abril de 2010 des de http://www.giorgionardone.it/](http://www.giorgionardone.it/)
- [Filial a Espanya del CTS di Arezzo \(2010\). Filial del CTS di Arezzo. Recuperat al febrer, abril i juny de 2010 des de http://www.centrodeterapiabrevestrategica.org/](http://www.centrodeterapiabrevestrategica.org/)

Aquest treball recull la presentació d'una eina d'intervenció que pot esdevenir útil i eficaç per a les intervencions diàries dels educadors i educadores socials. És un model d'intervenció basat en la comprensió dels problemes estudiant les accions que es posen en marxa per solucionar-los i partint de l'ús de les paradoxes per evitar les resistències al canvi que poden mostrar les persones.

Exposa també l'aplicació d'aquesta nova eina en l'àmbit dels centres oberts i concretament en els dels CIJP Sta. Eugènia on s'ha anat posant en pràctica al llarg de l'últim any i mig. Es presenten exemples curts i casos més detallats per tal de visualitzar l'adaptació que hem fet d'aquesta nova eina d'intervenció perquè sigui útil en la intervenció diària.

Descriptors:

- Centre obert
- Infants i adolescents
- Teràpia Breu Estratègica
- Estratagemes